

4224.
Bn 499.

Halastaja õde.

Heljajärguline näitemäng.

Kirjutanud
Jakob Piim.

Jurjewis — Tartus.
Trükitud L. K u l l e trükikojas.
1904.

3449

Halastaja õde.

Ueljajärguline näitemäng.

Kirjutanud
Jakob Piim.

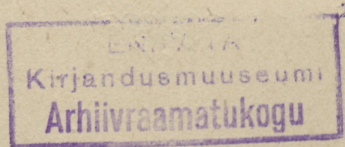
Jurjewis — Tartus.
Trükitud L. R u t k e trükitojas.
1904.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 30 октября 1904 г.

Mängimise loa ja finnitatud eksemplari eest tuleb
kirjanikule 5 rubla, näitekirjanduse kogumise hääks, maksta.

A d r e s s : черезъ Ассѣ, Мало-Маріенъ,

Якобу Лійвѣ.

54076

Tegelased:

Andres Org, Disutalu peremees.

Truuta, tema naene.

Madli, nende tütar.

Willem Jalakas, Disutalu sulane.

Mari Kasf, Disutalu tüdruk.

Mart, Soodlakoha peremees.

Annus, Piibekoha noor peremees.

Indus, wana mustlane.

Marpa, tema naene.

Tata, teine mustlasenaene.

Piiša, } Disu Madli fooliõed.
Eena, }

Kuusemägi, politsei-kordnik.

Dr. Andropow, haigemaja arst.

Anton Mägi, welsker.

Anna, halastaja-õde.

Madis Noob, laewamadrus.

Gaiged, haigete kandjad ja muu rahwas.

Esimene waatus.

Siisupere elutoas, mille pahemal pool õue, paremal pool
sahwri ukse ja tagaseinas aken on, kust rohu-aeda võib waadata.
Toas on sahtliga laud ja muud tarwilised asjad.

T e g e l a s e d :

Andres.	Mart.
Truuta.	Annus.
Madli.	Jndus.
Willem.	Marpa.
Mari.	Tata.

Teine waatus.

Säälsamas toas.

T e g e l a s e d .

Andres.	Jndus.
Truuta.	Marpa.
Madli.	Tata.
Willem.	Kuussemägi.
Mari.	Piisa.
Mart.	Leena.
Annus.	

Kolmas waatus.

Punaseristi haigemajas Port-Arturis. *)

T e g e l a s e d :

Dr. Andropow.

Madli.

Mägi.

Anna.

Willem.

Madis.

Haawatud, haigete ja surmude kandjad.

Neljäs waatus.

Disupere ukse ees.

T e g e l a s e d :

Andres.

Mart.

Truuta.

Annus.

Madli.

Kuusemägi.

Willem.

Leena.

Mari.

Liisa.

Päältwataja külarahwas.

*) Wäitsemas seltsis võib ka ilma selle waatuseta mängida.

E s t m e n e w a a t u s .

E s t m e n e e t e n d u s .

E t e n d u s j ü n n i b D i s u p e r e m e h e A n d r e s D r u t a l u s .

A n d r e s j a T r u u t a .

T r u u t a . W i l l e m k ü l l m e i e s u l a n e e i o l e , s e d a p a n e t ä h e l e , A n d r e s !

A n d r e s . J ä l l e w a n a l a u l ! T e i n e a l l e s k o l m a t n ä d a l a t s i i n , j a —

T r u u t a . P a n e a g a m i n u s õ n a t ä h e l e ! S o o d l a M a r t ü t l e s s e d a s a m a , k u i t a W i l l e m i t n ä g i .

A n d r e s . S o o d l a M a r t w a l i t s e g u o m a p e r e j a p o e g a d e ü l e , a g a ä r g u t u l g u o m a n i n a m i n u a s j a f i s s e t o p p i m a !

T r u u t a . N o j a h — e g a s i n a m i n u e g a m i n u - p o o l i s t e s u g u l a s t e j u t t u e i u s u ! T e i s e d i n i m e s e d o n k ö i t h ä ä d , a g a o m a n a e n e ! —

A n d r e s . W i l l e m o n m e e s , n a g u k u u s k , j a k u i r ä ä g i b , s i i s s e l l e l o n k a t u u m a , j a t ö ö — s e l g e , k u i w e s i .

T r u u t a . W i l l e m e i o l e s u l a n e , w a i d n o o r h e r r a , s a l a k u u l a j a , w õ i k e s t e a b m i s !

A n d r e s . M i s j a n ü ü d t u u s e l d a d , T r u u t a ? M i s j a u n i s t a d l a h t i s t e f i l m a d e g a k e s k p ä e w a a j a l ?

T r u u t a. Ega ja muud ei mõista teha, kui oma naist närida. Ma waatafin Willemi musta pesu läbi — see ei ole sulase kohane — kõik peenike ja ilus nagu mõnel safsal.

A n d r e s. Kes find käfib oma nina sulase musta pesu fissse toppida?

T r u u t a. Kui juba sulane niisuguseid riided kannab, siis ei ole enam õige asi . . . Usu, Andres! —

A n d r e s. Raine mees ei aita kõrtsmikkude lapsti foolitada, nagu Piibe Annus ja Soodla Mardi pojad seda teewad. Saab kalli —

T r u u t a. Ega sul muud ei ole kui Piibe Annus ja Soodla Mardi pojad hambus! No jah — need on minupoolised sugulased! Siis oliwad nad hääd küll, kui ja minu isa rahaga oma talule aluse panid. Ei tea, kus muidu oleksid hulkunudgi?!

A n d r e s. Jäta ju üksford oma isa raha ja kaasawara järele! — Ühesifjulised jutlused lähewad magedaks ja rifuwad kuulja tähelepanemise.

T r u u t a. Need on su jumalafartmata kõned alati olnud! Sa ei usu minu juttu ka siis mitte, kui ma sõbralikult sulle räägin, et —

A n d r e s. Noh, räägi siis ometi ford sõbralikult, aga jäta kaasawara osa wahelt wälja!

T r u u t a. Pilla mind päälegi, aga ma räägin, mis oma filmaga nägin.

A n d r e s. Noh, mis ja siis nägid?

T r u u t a. Willem oli oma toas, ma waatafin läbi ukseprao, ja nägin, et ta firjutas.

A n d r e s. Kas sa üksford juba ei jäta seda ukse wahelt wahtimise ametit maha! Kas sulane siis firjutada ei tohi, kui ta seda oskab?

T r u u t a. Mifs ta nüüd küll ei tohi, aga Willem firjutas palju kiiremini, kui meie õpetaja. Niisugune ei ole meie sulane — usu! wanamees usu!

A n d r e s. Oh seda naesterahwa uudishimu! Mis peawad siis tütarlapsed ära tegema, kui juba wanad naesed läbi ukseprao poisja wahiwad!?

T r u u t a. Oh ja imeline inimene, ei oska muud teha, kui mind pilgata!

A n d r e s. Mine parem kööki ja waata, mis tüdurukud teewad! Sulaseid walitseb peremees, et nad salakuulajaks ei hakka.

T r u u t a. Mina lähen muidugi, aga Willem läheb — ka — pane jeda tähele! (Väheh. Soodla Mart tuleb teiseft uuesti).

Teine etendus.

A n d r e s ja M a r t.

M a r t. Tere, Andres! Wäga häa, et ütfinda toas oled. Kuule, õemees, ma tulin jälle selle wana asja pärast sinu jutule.

A n d r e s. Mäti on sul wanad asjad. Eks ja räägi wähest ka uusi asju!

M a r t. Waata, õemees, wanad asjad seame enne joonde, siis alles tulewad uued arutusele.

A n d r e s. Noh, seame, kui see meie wõimuses on.

M a r t. Juba sellepärast peab Madli Piibe Annusele minema, et suguseltsi warandus laiali ei pillataks.

A n d r e s (iseeneses). Jälle see äraneetud suguseltsi warandus. (Mardile). Tüdruk ei ole Annusega nõuus.

M a r t. Armas Andres! Kas fina ei ole isa, ja kas laps ei pea sinu sõna kuulama?

A n d r e s. Muus asjas küll, aga sellega tehku nõnda, kui ise armab. Ma ei tohi mitte rääkidagi, — waidleb wastu, nagu rauda,

M a r t. Ära pane pahaks, õemees, kui ma sulle juustisse ütlen: Seda julgeb ainult jumalakartmata laps teha. Kas ma sulle ei ütelnud: ära pane last ministeriumi-kooli! Kas sa kuulafid? Waata nüüd! . . .

A n d r e s. Ja mis ma siis waatan? Ta on jään õppinud — teeb ilusat näputööd ja laulab, et armas kuulda.

Mart. Öppinud — laulab — teeb ilusat näpu-
tööd, — ! Aga kõige suurem wara — Jumala ja wane-
mate kartus — on kadunud.

Andres. Sina korutad sedasama, mis koolide
waenlased sulle ette laulawad. Selles asjas ei ole sina
muud, kui teiste hüüdmisetoru.

Mart. Ja sina tantsid jälle oma tütre pilli jä-
rele. Mina ei luba seda, et minu isa põhjendatud waran-
dus sugujeltist wälja läheb.

Andres. Mis! Mis sa ütlesid, Mart? Kuule,
naesewend! Sina oled firiku wöölmölder, — walwa
firikuwaranduse üle, kui seda tarwis peaks olema, aga
ära tule minu wara jägama.

Mart. Ei ole ime, et tütar jumalakartmata on! .
Ega käbi kannust kaugele ei kukku!

Andres. Ah, siis sina oledgi see, keda mina ja
minu laps kartma peame? Mina ei anna ennast ega
oma last wöölmöldrite alla, — seda pane tähele!

Mart. Sinuga ei saa ka ialgi mõistlikku juttu
rääkida.

Andres. Et sinu õde mõni sada rubla taasa
toi, kui ta omale wõtsin, seda tuletad sa mulle ikka meelde,
sead ennast minu waranduse wöölmöldriks, tahad last wä-
gise mehele panna — see on sinu arwates mõistlik jutt!

Mart. Mul on jelleks õigus . . .

Andres. Sina katsi nurjaläinud tüdrukuid oma
ekstajatega paaritada, aga ära tule minu perekonnas
niisuguseid asju sefeldama!

Mart. Sina lähed kohe käest ära. Mina soowin
ju sinu lapsele ja sulle hääd, et waewaga forjatud waran-
dus mitte waeste inimeste kätte ei pillataks.

Andres. Kas sa jätad üksford minu waranduse
rahul! Madli võib mehele minna, kellele ta tahab?

Mart. Sina oled ikka üks uskmata inimene.
Lapsed ei tohi wanemate loata abielusse astuda . . .

Andres. Sa kuuled juba, et ma teda ei feela!

Mart. Aga ema ei anna teda muule, kui Annu-
sele. Lähewad lapsed ema õnnistufeta paari, siis ei ole

nende tööl tulu, furi film ja kade maailm mõtab loomade figiduse ja —

Andres. See kord oled ja, naesewend, õigesti rääkinud, et ma uskumata olen. Miiugust ebausk, mis sulle ja Truutale isamajas külge on kaswanud, ma küll ei usu.

Mart. Jäta meie õnnis isa, kes meile nii palju pärandada on jätnud, hauda rahule.

Andres. Minu pärast jäägu ta sinna puhkama, aga — (Truuta tuleb sisse).

Kolmas etendus.

Endised ja Truuta.

Truuta. Noh, wend, oled jälle meile tulnud. Kas tulid üffinda?

Mart. Üffinda . . . jällegi üffinda!

Truuta. Sa pidid ju Piibe Annuse kaasa tooma. Kas tallab juba kosjateed kufagil teisel?

Mart. Seda küll mitte. Aga mis ta siia tuleb? Andresega arutame praegu seda asja, — ei saa joonele, ei saa.

Truuta. Keda tema siis tahab?

Andres. Minul on juba naene ja sellest on mulle küllalt. Madli mõtku jälle seda omale meheks, feda tema tahab.

Truuta. Eks ma ole sulle tuhat korda ütelnud, et sa oma lapse wiimatigi metsjateed lasjed jooksta. Minu tahtmist wastu wiisid ja ta ministeriumi-fooli, fulutafid mõni fada rubla ära, ja nüüd annad temale igas asjas õiguse.

Mart. Sedap minagi räägin.

Andres. Meil ju paremat fooli ei ole. Tütarlaste fihelfonnafoolideft kardeti lehmaliipsjate ja korratüdrukute puudust, poisjlaste fihelfonnafoolid pandi finni, aga wallawalitsused tegiwad ministeriumi-foolid asemele — noh, ütelge nüüd, kuhu ma siis Madli, teie arwates, fooli pidin panema?

Mart. Ei kuhugi. . .

Truuta. Raha oleks meile järele jäänud.

Mart. Ja laps ka rikkumata.

Andres. Seda ma nüüd õieti ei mõista, kas mängib õde wenna mütsi all, või wend õe tanu all, aga mõlemate mõtted on nagu ühes potis keedetud! Seni ajani olin üksi koduse politsei ülewaatuse all, aga nüüd tahab wöölmõlder mind sellepärast kiriku-faristuse alla tõmmata, et ma oma lapse ministriummi-fooli panin.

Mart. Alati wiiskad ja mulle nina pääle, et ma wöölmõlder olen. Ega see amet ometi teotada ei ole?

Andres. Siis ela ja ole nagu wöölmõldri kohus on, aga ära oma nina teiste perekonna-asjade sekka topi!

Truuta. Kuule, Andres, kui ja Madlit Annusele miuna ei lasse, siis ma ei anna temale mitte lõngaotsa, ega punast kopikat kaasawaraks.

Andres. Tõsi, naene! — just kui minu südamest räägitud. Ma ei anna Madlile enne oma surma krossigi seda perekonna õnne häwitajat kaasa. Ma ei taha, et pääle minu weel keegi teine mees enne sööfi ja pääle söögi, magama heites ja üles tõustes, ikka ja alati seda kuulma peab, et ta naese armust eiab

Truuta. No, ega ja seda ikka ära salata ei või, et meie isa raha find meheks on teinud, sellepärast on mul ka õigus nõuda, et suguseltsi warandus wõõraste kätte ei lähe.

Andres. Tõsi, mis ma ütlesin, — nagu ühe tanu sisse nõiutud. Mart laulis sedasama laulu. Nüfastei kofku räägitud! . . .

Mart. Siin ei ole midagi kofku rääkimist — Digete ristiinimeste mõtted sünniwad hää asja juures alati kofku.

Andres. Raha-asjus weel iseäranis.

Mart. (iseeneses) Alati niisugused jumala-fartmata kõned. —

Andres. Kas nüüd ei ole pagan lahti! Weel kolmekümne aasta pärast heidetakse mulle ette, et ma naese wanemate käest pärast pulme mõne rubla kaasa sain.

T r u u t a. Terwelt seitse sada! . . .

A n d r e s. Ja nüüd on minu warandus faks forda seitse tuhat. Seda walitsen ma ise ja ei anna ial wöölmöldrite alla. Madli asju küsige ta enese käest. Ta oskab isegi rääkida, selle tarwis on ta neli aastat ministriumi-koolis käinud.

T r u u t a. See on sul nüüd kell kolistada. Ei tea, mis lapsel wiga wastu haukuda, kui isa poolt niisugune woli kätte antakse!

M a r t. Paraku, nõnda see on, aga waata, minu lapsed ei tohi midagi minu tahtmise wastu teha.

A n d r e s. Piibe Annusega ühes koos küla pits-pallide pääl käia, kormide kaupa õlut juua ja õõfiti kaarta mängida, seda tohiwad küll!

M a r t. Kes seda tohib ütelda?

A n d r e s. Ütleasingi juba ja kahetsen, et ma seda juba waremini ei ole ütelnud.

M a r t. Minu pojad käiwad koolimajas laulmas ja palwetundidel —

A n d r e s. Küll nad sulle forð lugufid laulawad, mis natukene teisiti kõlawad, kui minu tütre ministriumi-koolis õpitud „jumalakartmata“ laulud.

T r u u t a. Sina oled ikka wana riikufuff ja —

A n d r e s. Oma maja, waranduse, lapse — ja kui tarwis, ka oma naese juures.

T r u u t a. Küll sa oma naese ja selle sugulastega riielda oskad, aga kus õige isa waljust ja karistust tarwis, sääl meest ei ole.

M a r t. Jätame niisugune waidlemine järele, kutsume parem Madli siia ja teeme kauba selgeks.

A n d r e s. Meist ei ole ju keegi tema wõtja. Annus ei ole mulle sõnagi rääkinud. Kas ma pean oma last kauplema hakkama, kui ma asjalugu ei tunne? Ega ma türklane ei ole!

T r u u t a. Aga mina küll, — mulle on Annus —

A n d r e s (Truuta ette astudes). Kolmkümmend aastat oleme ristiinimese wiisil paaris elanud ja mina ei teadnud, et sa türklane oled!

T r u u t a. Waata — waata nüüd jumal jumalafartmata inimest! Kuuled nüüd, Mart, kas tal on aru pääs?

M a r t. Jah, ma näen. Ode, fina oled elus paljn kannatanud. Jumalafartmata inimese kõrwal weel jumalafartilifuks jääda, oled ja nagu kuld tules sulatatud.

A n d r e s. Raha on teie hinge-õnnistus. Selle eest paneksite oma naha pandiks ja müüksite laste eluõnne.

T r u u t a. Ega tema oma jätksust järele ei anna. Ma kutsun Madli siia ja teeme asja ühele poole . . .

A n d r e s. Tehke — feelduft ei ole.

T r u u t a (hüüab teise tuppä). Madli, Madli, tule siia! Wana onu tahab sinuga rääkida! (Mari tuleb).

Heljas etendus.

E n d i s e d j a M a r i.

M a r i. Kas mind kutsufid, perenaene?

T r u u t a. Ma kutsufin Madlit. Kus ta on? Toas teda ei ole?

M a r i (kõrwale.) Kus ta on? — Nagu teie ise ei teaks?

T r u u t a. No kus ta siis on? Mis ja ise naerad weel?

M a r i. Mifs ma ei peaks naerma? Jse teate küll — näete igapäew ja küsite minu käest, kas mina ka aru saan.

A n d r e s. Ära hirmuta! Räägi, kus Madli on!

M a r i. Madli mängib täwase õhtupoole rohuaias marjapõõsaste wahel, Willemiga, ja siis teie ei tea?

T r u u t a. Mis ja räägid, Mari?

M a r t. Ma arwafin fohe, et Madli wastutõrkumise taga midagi jumalafartmata tegu peitub.

A n d r e s. Ruida ja, Mari, tohid minu kuuldes niisugust lori ajada? Wälja kafi toast! — fina ... Jse oled ja niisugune ja usud. . . .

M a r i (minnes) Ega teie ilmasgi minu juttu ei usu, seda olen ma ju neli aastat siin näinud, aga pärast peate ifka uskuma. (Jääb ukse juurde seisatama).

T r u u t a. Mine minema, ära lobise!

M a r i. Lähem küll, aga seda ütlen teile suu siisje, et Madli ja Willemiga hääd lugu ei ole. Kui teie ei näe, siis näen mina! (Läheb)..

T r u u t a. Waata nüüd Andres! Ministeriumi-fool, rahafulu ja, sulane wäimees. — Waata nüüd!

A n d r e s. Kõik olete ühesugused narrid! (Madli tuleb.)

Viies etendus.

Endised ja Madli.

M a d l i. Tere, onu! Kuule, isa, kus lilleseemned on, mis sa linnast toid? — Mis teil wiga on, kõik nõnda —

T r u u t a. Küsid veel! . . . Sina sõnakuulmata tütarlaps!

M a d l i. Ema, pai ema, miks sa minu pääle pahane oled?

T r u u t a. Kus sa olid nüüd ja kus Willem on?

M a d l i. Meie tegemi aias lillepeenraid, ja mina tulin seemneid otsima.

T r u u t a. Lillepeenraid jah, tegite! Südamed on teie peenrad ja sinna istutate wanemate selja taga lubamata patuarmastust.

A n d r e s. Sina ifka räägid kohe nõnda. —

T r u u t a. Mis siis veel? Seisa aga sina tema eest, — jah, seisa!

M a d l i. Mis teie nüüd räägite? Ma ei saa aru.

M a r t (iseeneses). Eks küsi Willemi käest seletust.

M a d l i. Igal, pühapäewal ja töö wahel aegadel on Willem rohuaias mesipuuude kallal rawitsenud ja mulle peenraid teha aidanud. Kust teile nüüd niisugused arma-mised tulewad?

T r u u t a. Mari oli praegu fiin ja rääkis kõik, mis teie teete ja olete.

M a d l i. Mari! . . . Nüüd ma tean, kust küljest päike Mari päale paistab. Ta ise ajab Willemit taga ja olla kord öösel tema magamisetuppa tiffunud. Ta kardab mind ja on sellepärast siin äsju lobisenud, mis mulle veel meeldegi ei tulnud.

U n d r e s. Võib arvata, et Maril siin oma kasu kaalu pääl seisab, muidu ei tule tüdrukud naljalt niisugust asja rääkima.

M a r t (iseeneses). Ka teenijad on siin jumalakartmata inimesed!

T r u u t a. Jätame selle jutu järele ja räägime tõsiselt Annuse asja pärast; wana onu ongi kuulu-pääle siin.

M a r t. Kuule risti- ja õetütär, ütle wanale onule, miks ja Piibe Annust oma eluseltjiliseks ei taha wastu wõtta?

M a d l i. Ürge rääkige niisugust juttu! Mina olen selleks alles laps.

T r u u t a. Mina olin ka mehele minnes noor. Seda kuulsam ja oled, mida nooremalt mehele saad.

M a d l i. Seda kuulsust ma Piibe Annuse läbi küll ei taha. Kui ma muud ei saa, siis jään parem wanaks tüdrukuks.

T r u u t a. Wana laul.

U n d r e s. Räägi aga kõik südame päält ära, — nüüd on veel aega . . .

T r u u t a. Räägi aga fina, jah! Lase meid üksfordgi mõistlikult rääkida.

U n d r e s. Ega see mõni kaasawara-asi ei ole, millest mõistlikult räägitakse . . .

M a r t. Kuule, õemees, tõsistest asjadest räägitakse tõmeelega. (Madlile). Miks sa siis Annust põlgad?

M a d l i. Et ta nii ligidalt sugulane on ja —

T r u u t a. No jah isa, joru! Jälle need põlatud minupoolsed sugulased.

U n d r e s. Wana-rahwas kärib sugulastele peoga õlgi wahele riputada; eks ta siis käi . . .

T r u u t a. Käs sa jätab üfsford oma fiustefõnad järele. Oh risti ja wiletsust, mida mina üfsford oma faela wõtsin!

M a r t. Kannata, õde, kannata Jumala abiga!

U n d r e s. Ja nüüd tahad sa last wägise seda risti kandma sundida!

T r u u t a. Ega siis Annus ometi sinusugune kiusupunn ei ole.

U n d r e s. Anna andeks, — mul ei olnud meesgi, et ta sinupoolt sugulane on — need on ju kõik hääd.

T r u u t a. Ja muidugi!

M a r t. Annus on hää südamega ja jumalafartlik inimene.

M a d l i. Kõik ilm naeraks mind, et ma muud meest ei saanud kui tädipoja.

M a r t. Kallis õetütar, ega meie ilmalaste naeru ei wõi tähele panna! Keda ilmalapsed ei naera?

T r u u t a. Annus on ilus, hää ja rikas pois. Kas parem on mõne waele mehe kõrwal eluaeg kiratseda, kui juure ja rikka talukoha perenaene olla?

M a d l i. Aga, ema, sa räägid tihti, et isa find wõttes waene on olnud.

U n d r e s. Digesti räägitud, — hästi tabatud!

T r u u t a. Kiida aga fina, et sul nõnda ninatarf tütar on! Niisuguse tarkuse eest oled sa ju sadandeid wälja maksnud.

M a r t. Ilus see ei ole, ristitütar, wanemate sõnu, mis neil elukeses ette tuleb, forrata.

M a d l i. See ei ole ka ilus, onu, et teie mind nii noorelt niisugusele mehele minema sunnite, keda mina ei armasta.

M a r t. Sa ei tohtinudgi, kallis laps, kedagi weel armastada. See oleks patusest südamest tulnud, mis hukatusesse wiib. On Jumalasõna üle käinud, siis alles algab õige armastus.

M a d l i. Mina joodifule mehele ei lähe!

U n d r e s. Nüüd sa juhtusid õige koha pääle! Seda wastust ootasin ma ammugi . . .

T r u u t a. Dotasin ammugi — ootasin ammugi !
— Ega siis kõik mehed sinusugused mungad ei või olla.
Ega inimene igawesti nooreks ei jää. Sina tahad, et
Annus juba nüüd sinu wiisi peaks pöördutama.

M a r t. Ega siis naps wiina, klaas või teine õlut,
inimest veel mitte roojaseks ei tee. Kirikherra võtab ka
oma naps wiina, klaas-teine õlut. Ega see veel kedagi
põrgu ei lüka.

A n d r e s. Mehi, nende eneste arvates, mitte,
aga naisi küll, sest iga joodiku naene on mehe walmista-
tud põrgus.

T r u u t a. Mina olen taewas ! . . . Jah, taewas
olen mina küll, ehk sa tülgi ei joo !

A n d r e s. Raha, ja nimelt kaasawara, walmistab
julle põrgu, aga mitte mina.

M a d l i. Ma palun teid, isa ja ema, ärge minu
pärast waidlema hakake ! Mina joodikule küll ei lähe ! Meie
fooliõpetajanna käskis meid õppimiseleel niikaugale
jõuda, et igaüks meist ka ilma meleta võib ilma läbi saada.
Kui aga kellelgi õnne peaks olema oma wäärilist meest
leida, ja palaw armastus selleks sunnib, siis võib mehele
minna, aga wandega pidime töötama, et keegi joodikut
omale ristiks kaela ei lörja.

A n d r e s. See on tubli ! Selles fihis astu edasi,
siis oled ifka isa tütar.

T r u u t a. Waat', kus fooliõpetus, mille eest meie
sadandeid wälja wiskasime !

M a d l i. Juhata, isa, kus lilleseemned on, lähem
külwama ? — Nüüd teate, miks ma Annust põlgan.

A n d r e s. Suures toas kapis; küll ma tulen, an-
nan kätte. (Sähewad.)

M a r t. Digus on, mis räägitakse, et ministeriumi-
fool inimesed jumalakartmataks teeb. Siin on seda näha.
Wanemate ja jumalakartuse asemel õpetatakse jään mehele-
minemist ja naesewõtmist. Kes seda enne on kuulnud !
Tarwis koju minna, sütt ei tule Annusele ega meile tulu.

T r u u t a. Räägime ifka veel, küll ma nõuu leian ;
ei maksi lootust kaotada !

M a r t. Mis siin veel rääkida. Waata ette, õde, waata ette! Snnnetus on sinu last tabamas, waata ette! Mari jutu taga on midagi peidus. (Säheb.)

Kuues etendus.

T r u u t a.

T r u u t a (ütfinda). Mis ja tahad nüüd inimesega ära teha! Oleks ta lehmamullikas, paneks kütke sarwile ja wiiks ta wägisi Piibele, aga mis ja inimesega ära teed? Oh see wanamees küll oma foolijahiga! Oleks Madli kodu kaswanud, siis wõiksin teda ümber sõrme wäänata. Ja see pagana preili-nõid sääl ministeriumi-foolis! — Peaks ta nii wanaks tüdrukuks jääma, et tal fihwad suhu kaswawad! Ei tea mitu aastat ta on abielus olnud, et teab tütarlastele abielu saladusi seletada? Kes teab, kellega salajalt-abiellus elabgi! . . . Ja Willemi asi? . . . Tawis õige Mari käest paremini järele kuulata. (Süüab). Mari! Mari, tule ruttu siia! (Mari tuleb)

Seitsmes etendus.

T r u u t a ja M a r i.

M a r i. Mis, on perenaene?

T r u u t a. Mis ja rääkisid Madli ja Willemi kohta? Oled näinud, et nad kahelkesti sõbrustawad?

M a r t. Nad ei sõbrusta üksi, waid armastawad.

T r u u t a. Kuule, Mari, ära aja niisugust juttu, peremees on wäga furi!

M a r i. Mis ja siis minu käest küsid, kui ma rääkida ei tohi! Mina wõin ju niisamuti filmad finni pigistada, nagu teie peremehega teete.

T r u u t a. Kas siis selle jutu taga ifka midagi on?

M a r i. Tule nüüd akna juurde ja waata ise, mis nad praegu aias teewad. Waata, kuidas Madli Willemit

mullaga loobib, kuidas nad ise veel räägivad, ja kui õn-
nelikkude nägudega. Kui sina ja peremees neid ei näe, siis
mängivad nagu lapsed, püüavad seda minu eest varjata,
nagu mina peaks pime olema, et aru ei saa.

T r u u t a. Tühi kõik, noored inimesed muidu —

M a r i. Madli kardab, et mina Willemit tema
käest ära petan.

T r u u t a. Mis sa lobised!

M a r i. Ega sina minu juttu ei usu. Waata
uuesti! (Waatawad jälle ahist). Waata nüüd! . . . Wil-
lem kumardab külwamise juures ja Madli paneb temale
jalajalt kuiwi puulehti kaela pääle. Kas nüüd usud?

T r u u t a. Mine minema! Sina ei ole parem üh-
tegi, kui need teised.

M a r i. Ara siis küsi, kui sa ei taha, et ma tõtt
räägin. (Minnes) Suur, kuulus, rikka-rahwa üksik, foolitatud
tütar ja — sulase pruut! (Väheh).

Kaheslas etendus.

T r u u t a.

T r u u t a. (üksik) Mis sa ometi nüüd tahad ära
teha! Maril ja Goodla Mardil on õigus! Sõbrad nad
on, ja kes teab, mis sest veel wiimaks kõik wälja tuleb.
„Rikka pere üksik, foolitatud tütar ja sulase pruut,“ hirmu-
tas Mari, ja temal on õigus! Kuhu jääb nüüd Siisupere
kuulsus ja rikkus, millele mina oma kaasawaraga aluse
panin, kui sulane wiimaks wäimeheks tuleb? Kas seda
häbi ja naeru veel tarwis? Andres ütleb, et ma tontisid
näen . . . Tont on aias ja säält võib ta wiimaks tuppa
ronida. (Hüüab läbi lahtise akna) Madli, tule tuppa! fii-
resti — filmapilt! (Madli tuleb.) Küll ta nüüd mu käest
peab saama!

M a d l i. Mis sa soovid, ema?

T r u u t a. Mis ma tahan? — Kas see on nüüd
sinu tänu, mis meie kaswatamise ja foolitamise eest peame
tundma? Sõnakuulmata laps!

M a d l i. Jäta mind rahule ja ära waewa ennast, ega mind. Annusele ma eladesgi ei lähe!

T r u u t a. Kellele siis? Wist Willemile? Seda ma arwan —

M a d l i. Mis sa nüüd räägid, ema?

T r u u t a. Wait! Kas ma ei näinud, mis teie aias tegite?

M a d l i. Ma ei taha niisugust juttu kuuldaagi.

T r u u t a. Ära tee ühtegi nii waga nägu. Mis ütleb siis ilm meie kõikide kohta? Ehk isa muus asjus küll sinu nõuus on, aga Dijsu rikkapere kuulsust, sellele minua ütsford põhja panin, ei lase ta sulase ja sinu läbi ometi mudasse tallata.

M a d l i. Mis see nüüd on, ema, mis sa hädalbad? Mina ei taha Annust ega Willemit — ma ei mõtlegi weel mehele minna.

T r u u t a. Suu pea! Onu tuleb warsti Annusega tagasi ja siis on asjal lõpp.

M a d l i (waitself.) Ka mina tahan lõpu teha, aga hoopis isesuguse.

T r u u t a. Kas sa jälle hakkad wana laulu laulma! Kui ma sind weel Willemiga ühes peaksin nägema, siis hoi ennast!

M a d l i. Jäta ütsford meheleminemise jaht järele. Kas selle tarwis olete mind kaswatanud ja koolitanud, et nii wara juba ennast ühe mehe sülle pean wiskama, seda ma nähagi ei wõi?

T r u u t a. Just selle tarwis walmib tütarlaps, nagu maasikas, mättal ja ootab noppijat. See on ju Sumala seadus.

M a d l i. Mina ei taha seda, ema! Ma tahan õppida, ilmaelu kaugemal näha ja nooruse rõõmu nautesegi wabas põlmes maitseada. Ära sunni mind, armas ema, et ma enne wihma fätte peaksin minema, kui weel päikese-paistet ei ole maitsenud. Minu koolitajannad on mulle näidanud, et naese-põli tihti pisaratega on üle lo-putatud. Mina ei taha sugugi mehele minna!

T r u u t a. Kõik teised tahavad, miks siis sina ei taha? Mis maailma- tarkust siis Piibe perenaesele õige tarwis on? Niisugust laulu on sulle need pagana wanad-tüdrukud koolis ette laulnud, ja sina rumal kohe usud!

M a d l i. Kui teie mind wägise Piibe Annusele panna tahate, siis põgenen ma ära, ehk lähen Wene- Jaapani sõjawäljale halastajaks õeks, aga kellegi joodiku mehe tujude taltsutajaks ma ei hakka!

T r u u t a. Päriz jampsimine! Seda ma ütlen sulle, et sa Willemi juurde aeda enam minna ei tohi. Tema ongi su pää niisuguste juttudega kihama pannud.

M a d l i. Siis tule ise kaasa! Muist seemneid on alles minu käes ja ma tahan neid nõnda külwata, nagu, meile koolis õpetati.

T r u u t a. VäHEME . . . Küll Annus niisugused mõtted minema kihutab ja sind õigeks mehe-naoseks õpetab. (Minnes.) Ennæe imet! Teistes koolides õpetatakse Jumala ja wanemate kartust, aga säääl südame-kangust, lillede külwamist, abielu-saladust, ilma lusti ja rõõmu. (Vähewad. Mari tuleb teisest uksest.)

Üheksas etendus.

M a r i, J n d u s, M a r p a, j a T a t a.

M a r i (üksi, pühib tuba). Nüüd on perenaese hari punane. Mis nad siis mängivad — keda nad rumalaks ieewad? Kas Madlile järelejooksjaid wähe on, et sulast ka weel püüab ära meelitada? Säääl on Piibe Annus, nagu mõisnik, — tema ei taha! Ja Willem ka nagu rumal pääst! — Noh, kes nüüd niisuguse raswase suutäie sulase juhu pistab? Teenijad waadaku ifka omasuguste pääle. (Muistlased astuwad sisse.)

M a r p a (last kottiga seljas kandes). Tere ka, pere-tütrefene, küla nooremate filmaterafene; rikka perenaese pesamunafene! Preilifene priske ja punane, nagu maafik-marjakene — tuleks sind tuhat näppu forraga noppima!

M a r i. Mis sa, mustlase-eit, mind pilkad? Mina ei ole muud, kui waene teenija.

T a t a. Teenijale Jumal ise palka maksab ja kõige paremat õnne annab, tütrekene. Sinu ilus näolapikene futsjub sulle kolmed kosi-lased korraga, kui sa waese must-lase-naese pääle ka natukene halastad.

M a r i. Mul ei ole midagi anda.

M a r p a. Ega sa mustlane ei ole, et sul midagi ei ole?

J n d u s (piitja täes pidades.) Lase, tüdrukukene, mustlase-naene waatab sinu ilusat käekest, küll ja siis kuuled, kust poolt sulle kosi-lased tulewad.

M a r p a. Tule ligemale, tütrekene, anna oma käji minu kätte! Sää! on armud arutatud, kosi-lased kõik üles märgitud.

M a r i (häbelikult). Waata siis päälegi — küll ma kuulen, kas räägid ka tõtt.

M a r p a (kätt waadates.) Kulla tütrekene, küla-poiste silmamunakene, sul on enam õnne, kui mustlase wanfrirattal tõrwa! — Sinul on ilus peigmees, rikas peigmees, priske peigmees, aga üks teine tüdruk tahab teda sinu käest ära võtta. Eks ole tõsi tütrekene?

M a r i. Tõsi, tõsi, mustlase-eit! Waata, kuidas sina ära tead! — See ongi peretütar Madli, kes meie sulast Willemit omale peebutab. Annust ei võta ta wastu...

J n d u s. Kas peremees ja perenaene sellega rahul on?

M a r i. Ei ole — riidu kui palju! Tahawad Annust...

J n d u s (Marpale). Pane tähele, mis tema räägib!

M a r p a. Sinul, tütrekene, tarmis armusid arbitada, küll siis Willem sinu poole kaela kõweraks wahib.

M a r i. Ei tea, kas teie ka oskate armusid arbitada?

T a t a. Do, kulla tütrekene, mustlase-naene võib nõnda teha, et külapoisi-sind oma wahel lõhki kiskuwad.

M a r i. Ega mina ei jõua selle eest maksta — ei tea, kui palju nõuategi?

M a r p a. Mis siis, kallis tütrekene, waese teenija käest wõtta — kui oleks nii kolm rublastest.

M a r i. Ei mul nõnda palju raha ei ole.

J u d n s. Mustlase-naene wõib! ka niisugusele ilusale mamselile pooleteise rublaga teha. (Marpale.) Eks wõi? Ega tema juures nõnda palju tööd ei ole.

M a r i. Mul ei ole rohkem, kui üks rubla.

J u d u s. Wõib ka rubla eest.

M a r i. Sähke, siin on üks rubla. (Annab.)

M a r p a (serwiti rahaga Mari rinna pääle triipsusid tõmmates). Mari — Willem — Willem — Mari — lips ja lops — üks mis üks!

M a r i. Saab näha, kas Willem juba täna õhtul tuleb.

T a t a. Tuleb, tuleb, kallis tütrekene, tuleb!

M a r p a. Kallis tütrekene, anna oma pühapäewariided mustlase-naese kätte, mille pääle palju armusid wõin lausuda. Kolme päewa pärast toome riided tagasi, ja kui sa nad selga paned, siis Willem tuleb, Willem jookseb kohe sinu juurde. Sa oled temale magus, nagu meetilgafene, — juu juures ta sind suisutab, kui kanapoega kaenlas kaisutab, kallis tütrekene!

M a r i. Toon kohe riided sahwrist siia. (Läheb.)

T a t a (Jndusele). Wõta minu rätik, pane riided sisse ja wii wanfri pääle. Meie maarume edasi; see utekene annab willa! (Mari tuleb.)

M a r i. Siin on mu piht ja alune, aga tooge warsti tagasi, muidu ei saa ma pühapäewal firikuisse.

J u d u s [riideid kärmesti rätiku sisse pannes]. Jah, jah, tütrekene, juba tunahomme on käes. Glusa lapse armude arbitamisega ei lähe palju aega. (Läheb.)

M a r p a. Glus tütrekene, nende riietega wõin küll sinu kena kehake ja muhedad rinna-muksukesed meeste meelest armsaks teha, aga silmanäofese tarwis fuluks ikka siidirätikufene ära, kallis lapsufene!

M a r i. Toon kohe . . . (Läheb.)

T a t a [Marpale). Sina oled ifka loll mustlane, omal ei ole särki seljas ja nüüd ei mõta, kui õige aeg on. (Mari tuleb rätifuga.)

M a r p a (rätifut mõttes). Kallis lapsukene, et ka ihukene ise meestele armas oleks, sellepärast too nüüguust riidet, mis ihu ligidal seisab. Too oma särgikene minu kätte — selle sisse lausun kõige wägewamad sõnad.

M a r i. Eks Teie ütelnud koke! (Läheb tooma).

T a t a. (Marpale.) Sina unustad mind hoopis ära. Eks ja tea, et mul sulle ei ole. [Mari tuleb särgiga].

M a r i. Sähke särk, aga tooge pühapäewaks tagasi!

M a r p a. Ära karda, tütrekene, ega mustlane ei warasta. [Särki ära peites]. Küll see külapoiste meelest arm-
saks läheb, mis siin särgikese sees on kaswanud. [Truuta
hüüab teisest toast.]

T r u u t a. Mari! kuu ja ometi pühid sääl?
Tule ju ükskord ära!

M a r i. Minge nüüd, minge! peitke asjad ära,
perenaene tuleb. [Truuta astub sisse.]

Kümnes etendus.

E n d i s e d ja T r u u t a.

T r u u t a. Noh, Mari, sul on hoopis mustlased
siin? Mis nõuu ja nendega pead?

M a r i. Ei midagi, — tulimad teised siia, ei
lähe ära.

T r u u t a. Küll ma nad minema fihutan. Sina
mine wälja toimetama! [Mari läheb, Indus tuleb, piits käes,
sisse.]

T a t a. Kulla, pai perenaene, ära ole furi wae-
se mustlase pääle! Jumal õnnistagu sinu töö-waewa!
Mõttele ifka ka wae-se mustlase-naese pääle.

T r u u t a. Mina ei tohi teile midagi anda,
peremees ei jalli mustlast.

T a t a. Peremees on hää mees, rikas mees, kallis
mees. Jumal õnnistagu tema hobuse-warfakesed ja sinu

Lehma-mullikakesed! Anna ikka waelese mustlase-naesele midagi — lapsed särweta ja näljas.

J n d u s. Meie olemegi teie pere mustlased, kallid perenaene!

M a r p a. Kulla, kallid perenaene, peremehe silma-terafene, tema õõfine koidutähefene! Anna oma helde käefene mustlase-naesele waadata.

J n d u s. Küll tema sulle, su perele ja priskele peretüttele õnne kuulutab.

T r u u t a. Mis õnne mulle, wanale inimesele, enam tarwis on? Waata päälegi fätt. . . Saab nüüd ilmaimeks kuulda, kas sa tead, kuida lugu minu tütrega on.

M a r p a [fätt waadates]. Kulla, kallid perenaesefene! Sinu tüttele käib ilus kosilane, priske peigmees nagu pedakas, fange kui kasejuurikas, rikas nagu kuningapoeg. Rikkust ja wara teil eneselgi küllalt ja peigmees tuleb suure waraga.

J n d u s. Mõttele siis ka, helde perenaene, waeeste mustlaste pääle ja anna meile midagi, mis sinu salwedest üle jookseb.

T a t a. Anna minu lastele ka mõni riide räbala-fene, — külmetawad teised waelesesed wankri pääl. Marpa, räägi weel perenaesele, mis sa tema helde käefese päält leiad!

M a r p a. Sinu ilusa tütrefese südamefest püüab teegi teine oma poole pöörata, jellepärast ei taha ta rikast peigmeest wastu wõtta. Just nagu teie omas majas oleks ilusa tütrefese meessegaja. Eks ole nõnda, kallid perenaesefene?

J n d u s. Räägi aga mustlase-naesele, küll tema aitab.

T r u u t a. Midafe, kui mõite, see on lõik tõsi! Meie oma sulane püüab minu tütrel meelt segada.

M a r p a. Küll meie sellega walmis saame, kallid, helde perenaesefene. Tuhandeid on, keda meie paari oleme pannud, teised tuhanded ära lahutanud.

J n d u s. Mustlase-naesel on armusid matiga mõõta, põlgust pihuga waele pillata.

M a r p a. Anna aga peretütrefese ja sulase riided paariks päevaks minu kätte, küll mustlase-naene oskab wiga parandada.

T a t a. Too tütrefese siidirätik ka meie kätte. Marpa on tarf mustlase-naene — usu, kallis perenaene — usu!

M a r p a. Usu, perenaene, kui need riided pärast sinu ilusa tütrefese ja petise sulase seljas on, siis põgenewad nad üksteise eest, nagu katku eest.

J n d u s. Põlgawad, põlgawad — ei armasta! usu, kallis perenaene — ei armasta!

T r u u t a. Olge kallid inimesed, pai mustlased, tehke seda! Ma annan teile kõik, mis mul hinge taga, kui peremees aga ei näe.

J n d u s. Kui õige peigmees tuleb, siis peretütar jookseb kohe wastu — armu palju, palju, helde perenaene!

T r u u t a. Ma jooksen aita, toon Willemi ja Madli riided siia. (Minnes.) Tehke, et nad üksteist, nagu werist hobusenahka põlgawad. [Ääheb.]

J n d u s. Veel enam, kallis perenaene, nagu seenahka!

T a t a [laua juurde minnes]. Na, kuld-sõrmus! Noh, ega armusid ilma fullata arbitada ei saa. [Paneb tasku.]

J n d u s. Laualaeka wõti ees. . . [Tõmbab lahti.] Mis siin on? Rahakott! — Siin ajab õnn õnne, nagu sulane peretütart taga.

M a r p a. Pista põue, perenaene tuleb! (Jndus pistab.)

T r u u t a [riideid andes]. Zooge homme hommiku wara riided ära, et asjast keegi aru ei saa. Ma panen õõsel teile kraami walmis ja annan ka potifese täie mett, kui hästi palju põlgtust riiete pääle lausute.

J n d u s [riideid rätiku sisse mässides]. Seda puistab mustlase-naene nagu kotiga. [Ääheb.]

T r u u t a. Müüd on Madli ja Willemi kõige uuemad riided teie käes, tehke, mis wõite, aga Madli riidele pange ka seda wäge juurde, et ta Piibe Annust salima hakkab.

M a r p a. Kõik, kõik saab, nagu soovite, kallid, helde perenaesekene; üht lükkab ära, teist tõmbab ligi.

T a t a. Helde, hüva perenaesekene, andke ikka minu lapse sukkade jaoks salgakene villu, Sündigu sinu emalammastele alati kassikud talled. Üks ute, teine oinas — üks must, teine walge, ja kirjud weel pääle kauba, perenaesekene!

J n d u s [õnelt tulles.] Marpa ja Tata, tulge ära, peremees tuleb toa juurde!

T r u u t a. Urge kartke, hädad inimesed, ega pere-meess nõnda furi ei olegi, kui ta näitab. [Andres tuleb.]

Üksteistkümmes etendus.

E n d i s e d j a A n d r e s.

A n d r e s. Välja kastge, teie narakad! Mis teie hulgute mööda ilma ja petate teisi inimesi?

T r u u t a. Ära nüüd pahanda, Andres, meie peame ikka waestele midagi andma, siis õnnistab Jumal meie kätetööd.

A n d r e s. Riisugused felmid ei ole kellegi waesed.

J n d u s. Kulla, pai peremees, ise oled wana kirja-meess, eks ja tea, et meie olemegi need waesed Rainid, kes hulkumas ja põgenemas peame oleme.

M a r p a. Kulla perenaene, sinul jooksewad napad ja natfikud piima üle, anna minu lapse jaoks tilgakene; lapse feel kuirwab suulae külge. Siin on pudelikene.

T r u u t a [teisi tuppä häädes]. Säh, Mari, pudel, pane musilase-lapse jaoks piima pudelisse!

M a r p a. Alitüma, helde perenaesekene! Saagu sinu lehma-mullikakesed esimesel karja wäljamine mise päewal sõnni meelet armfaks minema, — sündigu neile wafikad, mis kolmele mehele tõsta annawad!

A n d r e s. Ära lorise, mustlase-wanamoor, ega ma wafikaid tõstes ennast ometi tapma ei hakka!

T a t a. Anna, kallid perenaene, lusika-otja täis wõid, et kuim leib mustlase-lapse kõrist libedamini alla

lähets. Jooksku sinu lüpsifud alati üle ääre ja olgu loomakesed alati kurja filma eest warjatud.

U n d r e s. Mis kurja filma eest! Niijugust juttu võid wafikatele rääkida, kes sündides kolmele mehele tõsta annawad.

T r u u t a. Ara nüüd teela, wanamees, lasse nad õnnistawad, ega see paha ei ole. [Süüab]. Mari, too wõitast ka siia.

U n d r e s. Võid weel niijugustele! Paar filku! — sellest on neile küll!

T a t a. Do, fulla, kallis peremees, efs filgud ole ka kallid, kes neid weel täib mustlasele anda. [Mari toob võid ja piima, Tata wõtab wõi, mäsšib nartsu sisse ja räägib Marile.] Mitüma, tütrekene, tulgu sinu loodetud armud kahforkordse kangusega. [Mari läheb ära].

J n d u s. Jumal õnnistagu sinu põllulapikesi, kallid südamega peremehekene; anna matifene kaeru minu hobusefondikesele. Kui sa mustlase pääle halastad, siis ei tule luupainaja sinu hobuseid painama.

U n d r e s. Ara lobise, minul kaeru ei ole!

M a r p a. Ara waewa, Jndus, peremeest, ta on ju waene.

U n d r e s. Kas sina, nadi, oled minu warandust lugemas käinud?

M a r p a. Kallis pererahwas, andke natukene seaseljapäälist minu lastele leemewalget. Ega mustlase-lapse juugi seinapragu ei ole; tahab ka ifka jugu särwet saada.

J n d u s. Olgu terweks Soodla peremees, Jumal õnnistagu tema lambakarjakesest, andis minewal nädalal lamba tapmise juures meile fohe poole lammasst.

U n d r e s. Räägid weel! Soodla Mart lastis hundi maha ja olla nahawõtmise järele poole hunti teile lamba nimel kaenlasse feeranud. Waat kus teie lammas!

T a t a [sülitab]. Oli ta nüüd, mis ta oli, kallis peremees, wintske ja kõwa küll tundus, aga meie lapjed oliwad ifka särwes.

M a r p a. Kulla-kuku perenaesekene, ja helde, pehme peremehekene, teie aias palju mesilindusid sumisemas,

andks minewa aastastest rohkest saagist ka meie natukene maitseada. Laske Jumal teie linnupered nõnda sigrineda, et nad lendu tõustes Jumala päewakeste finni katawad.

Andres. Teile mett? Wälja kasige. Ma õige kuulasin, millal teie tahtmine täis saab. Mett ka veel?

Truuta. Ara pahanda, Andres, lase nad õnnistawad, ega see paha ei ole.

Jndus. Ei ole paha, kallid peremees, ei ole —

Andres. Wõi õnnistawad, — ei ole paha — õnnetuist toowad kaela. Kui päikene mesilaste läbi enam põldudele ei saa paista, siis on kõik otsas. Ma tahan teile näidata, päewamargad ja perenaeste petjad! [Tõmbab Jnduse käest piitsa.]

Jndus. Päi peremees, ega meie wägise neid asju ei wõtnud, perenaene ja tüdruk ise andsiwad.

Truuta. Jäta järele, Andres! Ole wana kallid mees —

Andres. Kui teie mustlase-wiisil pääle ajate, siis ei anta. Wälja! Wälja minu majast! [Lööb Jndusele piitsaga selga.] Waata, kus ju kaerad, luupainajad, kinnikaetud päikene, — waejed Rainid!

Truuta. Ma palun, wanamees — [wahele astudes.]

Andres. Millal sa mind enne oled palunud? Nüüd seab ennast niijuguuste eestkostjaks. [Ähwardab ja lööb.]

Jndus. Ai, ai peremees, saadanahing! Saagu ju mesilased kõik parmudeks muudetud. [Läheb naeste taha.]

Tata. Kimal peremees, hirmus peremees, mis sa peksad waest mustlast! [Andres ähwardab naissi piitsaga, kõik taganewad ukse poole.]

Jndus. Siga-peremees, siga-peremees! Nüüd läheme ja wiime maja õnne ära!

Truuta. Waata nüüd, Andres! —

Tata. Tooksja su pahema puusa fiske!

Marpa. Bendwa su lehmamullikatele.

Andres [piitsaga järele minnes]. Kas veel haugute. Küll ma teile lendwat teen! [Peksab mustlased wälja.]

Jndus [ukse päält]. Saagu jah, mesilased parmudeks!

A n d r e s [piitsaga järele ähwardades]. Waata, kus
 parmud!

J n d u s [utse tagast]. Saagu ju. hobustele kolm
 painajat korraga kufile tulema!

A n d r e s [tahab järele minna]. Ma tahan teile
 piitsamarrega painajaid küüra pääle taguda!

T r u u t a [seab ennast ette]. Mis sa nüüd hullad,
 ega sa rumalaks ei ole läinud?

A n d r e s. Sue-wärawast peksan ka wälja!

T r u u t a [wõtab Andrese käest kinni]. Ära mine!
 Kuule seegi kord minu sõna!

A n d r e s [ennast wabastades]. Oma piirist ajan
 nad minema! [Lähewad. Madli tuleb teisest ntest sisse.]

Kaksteistkümmes etendus.

M a d l i ja **W i l l e m**.

M a d l i [üksi]. Ma tahan näidata, et ma inimeste
 seltskonnas inimene olen ja mitte mängufann, keda sinna
 weeretatakse, kuhu kellegi tuju tarwitab. Rahju on mul
 wanematest, aga ema tahtmisele, onu rumalusele ja Piibe
 Annuse tujudele ma ennast ei ohwerda. Pääle Willemi
 ei ole inimest, kellega midagi nõuu pidada mõits, aga
 temaga ei tohi ma enam rääkidagi. Ta on ju fulane.—
 Ta ei ole aga fulane. . . Selle taga on midagi peidus,
 mida ma wälja tahan uurida. [Willem tuleb]. Urge tulge,
 Willem, meie ei tohi kahetsi olla.

W i l l e m. Pole wiga, peremees ja perenaene
 läksiwad mustlaste järele wärawast wälja — wist ruffi-
 oraseid waatama. Peremees ähwardas mustlasi ja need
 õige punusiwad.

M a d l i. Minge ära! Mari on meie pääle wa-
 nematele kaebanud, et meie sõbrad olla, ja mind ei lubata
 Teiega sõnagi rääkida. Minge kohe!

W i l l e m. Lähem kohe. . . Nii palju tahtsin
 Teile ütelda, et samm, mida Teie astuda tahate, häda-
 ohtlik on. Teie ei jõua sellest müürist läbi tungida, mis
 Teid piirab.

Ma d l i. Ma tahan seda — tahan näidata, et naesterahwas ka muud teha suudab, kui mehe ori olla!

W i l l e m. Nad panewad Teid wägisi Piibe Annusele, ja see on kõik.

Ma d l i. Ilmasgi mitte! Kui ka naesterahwalt igasugune iseseiswus on wõetud, siis olgu ometi meheleminemiseks wabatahtmine. Nii paljusene wabadust, ja sedagi tahetakse ära wõtta!

W i l l e m. Sinna ei wõi parata... Naesterahwas on põlw-põlwelt seda uskuma sunnitud, et nad ilma meheleta midagi wäärt ei ole ja nagu meesterahwa elamise abinõuks ilmasse on juhtunud. Iga üks, kes teistiti mõtleb, on nagu pühaduse rikkujä. ja wõib seltskonna arwamise all, nagu westiwide wahel, ära purustatud saada.

Ma d l i. Ma ei kardä seda! Parem on sõjawäljal, isamaa ja hädaliste aitamisel surra, kui elu-aeg toore, joodiku mehe kõrwal südame-piina kannatades pikkamisi kustuda. (Mari pistab pää ukse wahelt tuppa, ja wahib tigidalt, nii, et teised ei näe — näitab rusitut ja kaob).

W i l l e m. Nein Madli — sõjast on kerge rääkida, aga sääl midagi kaasa aidata, see nõuab ohwimeelt ja waewa.

Ma d l i. Kas Teie ka selles arwamises olete, et naesterahwas midagi waewa isamaa sajuks kannatada ei suuda?

W i l l e m. Mitte seda — aga mõtelge enne hästi järele, kui Teie palwekirja sisse andes wiimase sammu astute. et pärast ei kahetse.

Ma d l i. Ma ei kahetse midagi, mis ma täie mõistujega olen ette wõtnud, kui see ka tuhat korda halwemine läheb, kui ma ette fujutasin.

W i l l e m. Önn Teile, kui Teil nii kindel laad on! Ma olen niisugust naesterahwast seni ajani asjata otsinud.

Ma d l i. Teie ei ole sulane, Willem!

W i l l e m. Jätame selle!... Teie wanemad ei anna Teiele sõjawäljale minemiseks raha.

Ma d l i. Ma tahan ka selle raskele wõita. Mul on naesterahwaste seas sõpru, kellel isamaa ja õnnetu-

mate wendade wastu ohwrimeelsust ei puudu, ehk meid küll alamal astmel seiswateks olewusteks neetaks.

Wille m. Ma ei ole iialgi usku naesterahwa waimu-förguse, ega südame-hääduse sisse kaotanud, ainult see furwastab mind, et nende hariduse eest nii wähe hoolt kantaakse.

Ma d l i. Teie ei ole sulane, Willem, ehk seda jeni küll olla tahate.

Wille m. Kes taluperes teenib, on talu=sulane . . . muud nime ma enesele anda ei tohi . . .

Ma d l i. Tõsi küll . . . ei tohi . . . Ma ei ole iial meesterahwa suust niisuguseid arwamisi kuulnud, ja nüüd ei tule nad ka mitte sulase suust. Teie ei ole sulane!

Wille m. Ma olen praegu Teie isa sulane, aga tahan ennast sellest olekust wälja upitada. Kui Teie oma otjuse juurde kindlaks jääte ja Teil sõjawäljale sõitmiseks abi tarwis läheb, siis tahan Teid nõuu ja jõuga toetada.

Ma d l i. Ära piinake mind, Willem! Rääkige, kes Teie olete ja mis asi sunnib Teid meie majas teenima?

Wille m (istub Madli kõrwal). Ma tahan Teile midagi öelda. Lubage oma käsi, et Teie kellelegi ei räägi. Selge mulle, neiu Madli: Kui ma mitte sulane ei oleks, kas mõiksite mind armastada? (Truuta lükkab Andrese oma ees sisse. Madli ja Willem kohtuvad.)

Kolmasteistkümmes etendus.

En d i s e d, T r u u t a ja A n d r e s.

T r u u t a. Waata nüüd ise, wanamees — waata nüüd! Kas Maril ei olnud õigus? Ministeriumikool — Oisu pere kuulsus, millele mina aluse panin . . . Sulane wäimees! . . .

A n d r e s. Nüüd on ka minu kannatus otjas!

T r u u t a. Waata, Andres — näed nüüd tonti, feda mina ja Soodla onu kartsiime? Tont on toas!

A n d r e s. Ise oled sa, Willem, mehine mees, ja mängid peretütrega niisuguseid wigurid.

Wille m. Ma ei ole oma teades midagi wiisakuse wastu teinud.

Madli. Meie rääkisime —

Andres. Kas ma ise ei näinud, mis teie tegite?

Truuta. Waesed mustlased ajasid sa piitsaga wälja, aga siin olid su filmad ja kõrwad finni, kui mina rääkisin. Waata, Andres — foolitatud, üfsit tütar ja — sulase pruut!

Madli. Miks sa, ema, nõnda räägid? Kas foolitatud inimene siis sulasega rääkida —

Andres. Wait, suu pea!

Wille m. Teie tütar tahab sõjawäljale haawatuid aitama minna... Mina andsin nõuu, et ta seda mitte ei teeks.

Truuta. Mis isa siis fina oled? Kas tahad nüüd juba peremehe-õigused oma kätte kiskuda? Kas kuuled, wanamees? . . . Warsti oled sa atstawõu . . . Waata, ära sunni Madlid Piine Annusele minema!

Andres. Ära oma Annusega jälle turule tule! Kuule, Willem, et sa ennast filmapilt minu majast korristad! Ma maksan sinule wälja, nagu juut wafikanaha. Niisuguseid salaplaanisid ma ei armasta. [Poeb raha laua pääle, Madli seisab nuttes atna jures, Willem waatab teda.]

Truuta. Eks ma ütelnud, et Willem meie sulane ei ole, aga kas sa —

Andres. [raha lugemiselt filmi tõstes Willemile.] Mis sa weel sinna wahid? Mis sul asja sinna wahtida on? Korista oma raha ja mine!

Madli. Armsad wanemad, ärge saatke mind rahwanaeru alla!

Andres. Suu pea!

Wille m. Ma olen kõigis asjus Teie käsku täitnud ja täidan ka seda. Kohe panen oma kraami ja riided kokku ja lähen. [Läheb.]

Truuta [iseeneses.] Mis nüüd saab? Riided on mustlaste käes! — Kutsu Willem tagasi, Andres! Kutsu tagasi! Madli on jumalakartmata tüdruk; kes teab, mis nende wahel kõik juba juhtunud. Näed, kui haledasti ta nutab.

Andres. Jälle uus tont!

Madli. Ema, kuda sa ometi wõid oma last nõnda teotada? Sa ei usu isegi seda, mis sa praegu räägid. Ma põgenen wiimaks siit veel ära.

Truuta. Kas kuuled? Ara põgeneda lubab... Ma olen ju unesgi nõnda näinud... Rutsu tagasi!... Ma lähen ise ja kutsun ta tagasi!

Andres. Mis pagan su sisse täna on läinud? Jga päew nõelastid mind taga, et ma Willemi ära ajaksin, ja nüüd?

Madli. Kui teie nõnda mõtlete, siis ei tohi Willem —

Andres. Sina pea suu!

Truuta. Ega mina teadnud, et sa nõnda äge oled. Laseme ta paari päewa wõi nädala pärast minema, siis ei saa teised teenijad ega rahwas aru. Rutsu tagasi!

Andres. Mina olen mees, kes ial oma teenijat ei palu.

Truuta. Ara nüüd ole jamps, wanamees, kutsu ta enne tagasi, kui ta oma asju kraamima hakkab!

Madli. See mees ennaft paluda ei lasse. [Annus ja Mart tulewad sisse.]

Ueljasteistkümmes etendus.

Endised, Annus ja Mart.

Mart. Bidin ära koju minema, Annus tuli kõrtsi juures wastu, ja pöörasime tagasi.

Annus. Tere, tädi! Mis minu Madlikesel wiga, et filmad nutust punased?

Mart. Wist ikka wana pahandus... Et sa, ristitütar, wõta paremad arud pähe, ega wanemad ja mina sulle paha ei soowi.

Truuta. Wana pahandus neh... Et sul ja mul olnud õigus, et Willem Madli meelt segab. Pidasidwad siin nõuu teised...

A n n u s. Niisugune sulase-nadi! Võmm kuflasse ja uksest wälja, niisugune hulgas!

T r u u t a. Wanamees saatisgi juba Willemi minema.

A n n u s. Madli, kas sa siis mind wastu wõtta ei tahagi? Kuule, täditütar, ma tahan sind, nagu lin-nufese-poega, pihu pääl hoida.

M a d l i. Niisuguseid töotusi ma juba tunnen. (Tahab minna.)

A n d r e s. Kuhu sa lähed? Sa ei tohi Wille-miga kofku saada!

M a r t. Nüüd saad aru, õemees, et minul ja sinu naesel õigus on. Kool, ja nimelt ministeriumikool, on Madli mõtted laia ilua pääle meelitanud. Annuse suguse mehe walitsus ja püha abielu wõiwad temast weel inimese teha.

M a d l i (iseeneses). Täna siis tahetakse mind orja-turul ära müüa!

A n d r e s (iseeneses). Jffa see kool põleb neil südames.

M a r t. See on õige tegu, et sa Willemi minema saatfid. (Annusele.) Ära nii juhm ole! Ratsu tüdrukü üm-ber libe olla. [Andres tuigerdab Madli poole, kes eest ära taganeb.]

A n d r e s. Uga Truuta ei lase Willemit minema.

M a r t. Truuta! Ma ei saa sinust aru, Truuta.

A n d r e s. Mina saan nõnda aru, et tütar ja ema mõlemad Willemi järele jooksewad.

T r u u t a. Miks sa mind jälle pilkama sead? Mina kardan ju rahwa naeru.

A n n u s (tagasi tulles.) Linnufene põgeneb minu eest esiotsa hoopis eemale.

M a r t (Truutale). Mis sul enam rahwanaeruga tegemist, nüüd teeme Annuse asjad selgeks ja siis — (Willemi tuleb sisse.)

W i l l e m. Mustklased on wist minu pühapäewa-riided ära warastanud.

T r u u t a (iseeneses). Nüüd on lugu lahti!

M a d l i. Riide-aida ukse oli lufust lahti, ei tea ehk minu riided on ka ära wiidud. Lähem waatama . . .

A n d r e s. Mis lori jee on?

Wille m. Kõige paremad riided on ära, ma ei pääse minema.

Andres. Sää! on need waesed inimesed, kellele meie peame hääd tegema, et Jumal meid õnnistats. Waata nüüd, Truuta!

Madli (tuppa tulles). Minu kõige parem kleit ja siidirätik on ka ära wiidub!

Truuta (iseeneses). Mis ma ometi nüüd pean ütlemal! (Teiste poole). Ega nad ometi filmamoondajad ei olnud!

Madli (laua pääle töökormi waadates). Minu fultsõrmus on kadunud!

Andres. Lauasahtli wõti oli ees . . . (Tõmbab lahti). Tõsi, mis ma aimasin . . . Minu rahakott . . . Palju mul sää! raha oli? (Kobab sahtlis). Kaks sada rubla — kuuskümmend wõtsin ära . . . Terwelt sadakümmend rubla . . . Kas nüüd ei ole pagan lahti!

Mart. Tule Jumal appi! Kus Teie siis ise olite?

Andres. Willem, ole kallis mees, tõmba hobune ette ja lähme taga ajama! [Willem läheb.]

Truuta. Kallis mees, jäta järele! Ega see meid weel waeseks ei tee. . . Maksame Willemi riided wälja. [Iseeneses.] Kuida ma neid saaksin feelata! Saamad kätte, tuleb wälja. . . Annus kuuleb!

Madli [sahwrisse minnes.] Mari riided onka ära...

Andres. Kas nüüd ei ole hull! Kes teab, mis muud ka weel. Kus müts ja riided, tarwis minna!

Truuta. Jäta järele, mustlased wõiwad sind maha lüüa; kas raha elu maksab?

Annus. Mina lähen kasa. Küll meie neile näitame!

Mart. See on ju hull warandust. . . . Mina lähen ka kasa.

Truuta (Mardile.) Ära mine, wend, feela ka Andrest . . . Nüüd on kõige parem Annuse asju selgeks teha. Willem wõib tee pääl wanamehe jüdame jälle ära pöörata!

Mart. Wargad on tarwis finni püüda!

T r u t a [iseeneses.] Mis ma nüüd ometi ära teen?
(Andrese juurde minnes.) Kulla wanamees, kuule see kordgi
oma laulatatud naese sõna! Ma annan kõigis asjus sulle
järele. Minu süda aimab paha.

A n d r e s. Läheme ruttu, nad ei mõi kangel olla.
(Minnes.) Pagan teab, mis sel naesel täna on! Ka kah-
just ta enam ei hooli, kui äga minu tahtmise vastu saab
teha. (Lähewad.)

M a d l i (hüüab järele). Ratsuge ehk saate minu sõr-
musegi kätte — sellest on mul kahju!

(Gesriite langeb.)

Teine waatus.

Esimene etendus.

Andres, Truuta ja Madli.

Truuta. Ära mulle, laps, täna jälle häbi tee!

Madli. Ma ei ole sulle enne häbi teinud, ega tee ka nüüd. Ma palun, jäta minu piinamine järele, ema.

Truuta. Võta Annus vastu, jäta sõjawäljale mineku unistamisest järele, siis elame nagu ema ja tütre kohus on.

Madli. See on juba hilja.

Andres. Mina sind hulkuma küll ei lase, aga Annusele minema ka ei sunni.

Truuta. Ühest segajast saime lahti, aga sina ajad ikka oma joru.

Andres. Ja selle järele pead sina tantsima.

Truuta. Mitte ilmasgi! Tütrel mehele-minemine on ema asi.

Andres. Mina jälle ütlen, et see on tema oma asi!

Truuta. Päris jampsimine . . . Eks sa lastnud teda siis Willemile minna, kui see tema asi on. Zuma-la-kartmata . . .

Andres. Ta võib ka veel minna. . . Selles asjas
tehu ta oma südame järele ja mingu kellele ise tahab.
Kellega temal sünnib elada, see kõlbab minule waadata.

Truuta. Andres!

Andres. Ja siis?

Truuta. Sa oled segane. . .

Andres. Nii palju mõistan veel ütelda, et
Madli igatahes Willemile võib minna, kui ta teda ar-
mastab. Willem on tubli mees ja niijuguseid on vähe.

Truuta. Wanamees!

Andres. Mõlemad ma olen, — isa Madlile,
wanamees sinule, ja kui seda tarvis on, siis ätataat
Willemile.

Madli. Isa, mina ei lähe mehele — ma ei
armasta Annust ega Willemit.

Andres. See on jälle sinu asi, aga nüüd sa
tead. . .

Truuta. Mis nüüd sa tead! — Mustlaste taga-
ajamisest saadik oled sa nagu uimane.

Andres. Sinu pääle mõjus rahawargus nõnda,
et sa kolm päewa woodis lamešid.

Truuta. Mina kartsin, et mustlased sinu wõi
Annuse maha lööwad.

Andres. Kui mul Willemi sarnane mees kaasas
on, siis tulgu leegionide kaupa mustlasti wastu.

Truuta. Mis ajast saadik Willem sulle nõnda
kalliks on läinud? Ta on siud mustlasti taga ajades nagu
ära nõidunud.

Andres. Niišugune mees võib seda küll palju
enam teha, kui mustlased. See on, kui ta ise tahab.
Rahju koke, et ma ta ära ajan. Siis ma ei
tundnud, kes ta oli, aga nüüd. . .

Madli. Isa, ära räägi sedawiisi!

Truuta. Nõnda kiusab ta mind. . . Halasta-
mata inimene! Pane nüüd, Madli, ennašt puhtamalt
riidesse, Annus ja onu on iga filmapiil oodata.

Madli. Kõigeparemad riided on mustlaste käes.

Truuta. Mis sa nüüd põikled? Ega sul ühed

ainukesed riided ole. Tee ruttu!

M a d l i. Annus ja onu tunnemas mind ju amugi. Kui Annus minu riideid tahab, siis võib ta nad kõik saada, aga ennaft ma talle ei luba.

T r u u t a. Oh ma õnnetu ema — oma rahaga olen enesele mitsad ostanud!

A n d r e s. Dige hää kuulda, kui naene ennaft kord ka tunneb.

T r u u t a. Aga ütle mulle, Andres, millal ja ennaft ka kord oled tundnud? (Mart ja Annus tulevad).

Teine etendus.

Endised, Mart ja Annus.

M a r t. Noh, õemees, kas oled mustlastest midagi kuulnud?

A n d r e s. Mitte maiku.

M a r t. Küll on hull, kadusivad hulga kraami ja rahaga nagu maa alla.

A n n u s (poolpurjus.) Oleks meie nad kord kätte saanud, — ma oleksin nende seljad pehmeks tagunud, nagu kõhu!

T r u u t a. Minge nüüd veel tuult taga ajama?

A n d r e s. Ma olen politseides asja-lugu teatanud ja kordnikkusiid palunud, et nad neid juhtumisekorral kohe finni võtaks.

T r u u t a. Mis ja nendega peaks jändama! Ei tea, kas raha nende käes ongi; ehk tegi Willem kiuste-pärast seda...

A n d r e s. Jäta niisugune jutt! ...

T r u u t a. Ega sina minu juttu ei usu... Kuigi mustlased viisivad, mis ja nende käest ikka saad? — Ruluta veel juurde, muud midagi.

A n n u s. Tädi, see on ju tüff raha, ja muud kraami pääle selle.

M a r t. Ei tea ühtegi, kui aga see jumala-kartmata fulane . . .

M a d l i. Willem on auus inimene . . .

T r u u t a. Ärge Willemisse puutuge, siis on isal ja tütrele kohe tuli tatus.

M a d l i. Miks siis auusaid inimesi kahtlustatakse, relmide ja hulguste eest seista püütakse?

A n n u s. See on küll mustlaste töö; ega nad muidu siit nurgast nii jäljetumaks poleks kadunud.

A n d r e s. Muidugi nende töö!

A n n u s. Seda raha ma nende kätte ei jäta! See on ju tükk raha, millega mõiks Madli pulmad ära pidada.

M a d l i. Pulmade pärast võib küll see raha mustlastele jääda. Ainult sõrmusest, kui leerimälestusest, on mul kahju.

A n n u s. Ära kahetse, ma annan selle asemele sulle kaks, aga natuke teistsugused. [Mõttab westi taskust kihlasõrmused ja pakub Madlile.]

M a d l i. Mina niisuguseid wangiraudu oma kätte ümber nii noorelt ei lase panna.

T r u u t a. Kui ilusad, passud kuldsõrmused! Võta vastu, rumal laps! Kes sulle edaspidi veel niisuguseid toob, kui sa need ära põlgad?

M a r t. Võta vastu, ristitütar! Niisugune õnn ei tule enam tagasi. Ära põlga esimest õnne! Painuta süda ema tahtmise alla, sellest tuleb õnnistus.

M a d l i. Mina ei mõi, ei tohi seda.

T r u u t a. Ära põifle, mis sind keelab?

A n n u s. Lapsest saadid tunneme üksteist, ja tädi ei taha kedagi teist minijaks, kui üksi sind. Ma ostan sulle riided, nagu termes kihelkonnas kellelgi ei ole.

M a d l i. Niisuguste riiete läbi on iga teine neiu ka jinu väärioline.

A n n u s. Kas sa mind ei armasta?

M a d l i. Ma ei mõi, ei tohi seda — see on juba liig hilja..

T r u u t a. Seni ajani olid laps — wara mehele minna — ja nüüd juba hilja! Mis sa ometi jampsid?

M a r t. [Truutale). Ussu, õde, — Madli ja Willemiga ei ole õige asi.

A n n u s. Miks sina, tädimees, midagi ei räägi? Kas sa ei taha mind omaks wäimeheks wõtta?

A n d r e s. Mina wõtan iga ühte, feda Madli omale walib, see on minu otsus.

T r u u t a. Wana laul . . . Eks sa lasknud teda siis Willemiga mängida, kui see tema asi on.

A n d r e s. Ega mängu-aeg weel mööda ei ole. Tedre-mäng festab ligi kolm kuud.

T r u u t a. Waata nüüd praegu inimest ja isa!

A n n u s. [Madlile). Kas sul on mõni teine, feda sa armastab?

M a d l i. Ma olen teile juba finnitunud, et ma praeguse joonega kellelegi ei lähe. Ma olen Punaseristi walitsusele palwefirja andnud ja tahan sõjawäljale halastajaks õeks minna. Ega filmapill ootan ma wastust.

T r u u t a. Kas nüüd ei ole hull lugu lahti! Meie ainukene laps . . . Seda on kõik see Willemi hulguš teinud.

M a r t. Ja jumalakartmata fooli-õpetus.

A n d r e s. Mis Willem rikkunud, küll ta feda jälle parandab.

M a r t. Kallis ristitütar, pööra ümber oma effi-tee päält ja ära jookse pimedast pääst õnnetuse siisse.

M a d l i. Kui ka tuhat feelajat tuleks, aga — ma tõttan siisgi sõjawäljale hädalisi aitama!

T r u u t a. Sina lähed Annusele, see on sinu sõja-wäli — kas kuuled!

M a d l i. Abielu-lahingud on mulle hirmsamad, kui sõda, ja neid lüüakse jääl, kus armastus puudub. Ära sunni mind, armas ema, sammu astuma, mida mu süda ei luba. Nüüd, kus hädaoht meie riiki ähwardab ja kallist Riigitiša murega täidab, tuhanded noored mehed oma elu ja werd ohwerdawat, peaksin mina ennast hooletumalt ühe mehe julle wiskama, — feda mina ei wõi.

T r u u t a. Kuule, Andres, ära lasse teda nõnda palju lobiseda; ega ta mees ei ole, et sõtta minna tahab.

A n d r e s. Alati kaebasime, et meil poega ei ole, kuuleme siis nüüd kordgi oma lapse juust mehist juttu.

T r u u t a. Mine nüüd mustlasega maid jagama!

A n n u s. Mõttele ometi järele, täditütar, mehedgi ei taha soldatiks, veel vähem sõtta minna, ja sina, nõrk naesterahwas —

M a d l i. Kas see on õige, Annus, mis noored mehed teevad? Mõned kuiwatavad ennast enne komisjoni minemist kuude kaupa palamul parsil, teised näljutavad ennast ära, kolmandamad joovad tubakawett ja fangeid rohtusid, mis nende ihukarwa närtsitab ja kollaseks teeb, teevad parandamata wead külge, et aga õige riigialama kohustest kõrwale hoida.

M a r t. Tühi jumalakartmata jutt . . . Kes seda sinule kõik on ette rääkinud?

M a d l i. Onupojad ise räägivad. Teie Kaarel tuli ju sellega komisjonist välja, et oma kõrwad püssi-
tongi-wääwliga ära rikkus. Ega see Jumala wits ei ole, et ta nüüd madalasti ei kuule.

A n n u s. Poisid räägivad muidu, ja sina usud.

M a d l i. Kuhu sinu wend Mihkel jäi? Kas suri Jumala surma? Kolmel sügisel kuiwatas ennast parsil, sõi kõrwetatud herneid ja sõi külma wett, wõttis kõiki roh-
tusid, mis keegi õpetas — ja pääsis nõnda kroonuteenis-
tusest. Pärast kagises nagu kapsakott, kuni enneaegselt hauda langes? Kas see on õige tegu? (Kordnik Kuusemägi tuleb mustlastega.)

Kolmas etendus.

E n d i s e d, K u u s e m. ja mustlased.

T r u u t a (iseeneses). Oh, taewas, mis nüüd saab!

K u u s e m. Tere õhtust, Siisu peremees! Nüüd on need linnukesed minu lingus.

A n d r e s. See on tubli, urädnik; kust Teie nad ometi kätte saite?

K u u j e m. Ma ütlesin Teile, et nad minu käest ei pääse, ja nüüd on nad siin!

A n d r e s (Suduse juure karates). Ma find, saatana-nägu, folgin.

J n d u s. Kulla, kallis kohtusaks, kaitse waeleid mustlasi, et nad enam mind ei pekka! Meie oleme ju küllalt saanud.

A n n u s. Mis küllalt saanud? Säareluud alles terwed . . .

T r u u t a. Annus, pai poeg, ära hakka neid siin peksuma!

M a r t. Oleksiwad küll kantsiku wäärt!

K u u s e m. Ürge tungige nende pääle, nad on küll juba nüpeldada saanud!

M a r p a. Oleme küll saanud, kallid inimesed!

K u u s e m. Nad räägiwad hoopis hullu juttu . . .

T r u u t a. (Kuusemäge hoiatades.) Mis niisugustel weel rääkida on!

A n d r e s. Mis nad siis räägiwad?

K u u s e m. Mine nüüd kõik ühja lori kordama.

A n d r e s. Noh, wana mustlasenõid, ja sajatasid kolm painajat korraka minu hobuse selga, aga eks nad ole nüüd sinu enese kufil. Kuhu ja mu raha panid, häbemata wiltu-film? Warganägu!

J n d u s. Kulla, pai peremees, mina ei ole warastanud!

K u u s e m. Wait, masuurikud! Tühi rahakott ja sõrmus on juba minu käes ja weel salgate. (Mäitab.) Kas need on Teie omad, peremees?

A n d r e s. See on minu . . . Teie wiltu-filmalised saadanad!

M a d l i. See on minu sõrmus — hää, et ma sellegi kätte saan, — olgu riietega lugu, kuda tahes

A n n u s. Küll ma nad tunnistama sunnin! Ma tõmban neile ühe täie mööda pikki kõrwu, küll siis laul lahti on. (Tungib pääle.)

T r u u t a [salajalt mustlasi hoiatades, Annusele.) Etz
sinu käsi enam väärt ei ole?

J n d u s. Galasta, kallis noormees, ära löö!

M a r p a. Ära roojasta oma kätt mustlase inetu
teha küljes!

K u u s e m. Kust teie sulase ja peretütre riided
wõtsite? (Andrese poole.) Kas nad luku ka lõhkusiwad?

T r u u t a (jälle mustlasi hoiatades.) Luffu nad ei
lõhkunud, wõti oli ees.

J n d u s. Ei lõhkunud, ei ole warastanud, kallid
inimesed ja kohtusaks!

M a r p a. Põrand mingi jalge all lõhki, äike tapku
mind, kui ma warastan.

T a t a. Kurat wiigu mu lapsed elawalt ära.

K u u s e m. Wait, warganäod!

A n n u s. Ma tõmban neile ühe täie!

A n d r e s. Rahakott on siin, aga kus raha? Teie
jöödikud!

J n d u s. Jumala-eest, ei ole warastanud!

A n n u s. Ma äestan neid korra! . . .

M a r t. Ära puutu, tädi feelab.

K u u s e m. Kas riideid ja sõrmust ka ei ole wa-
rastanud? (Astub juurde.) Ma tahan teid rääkima õpetada!

J n d u s. Uu! — kallid kohtusaks — uu!

M a r p a. Meie ei ole warastanud! ei — ei pe-
renaene — pere — (Truuta surub teiste warjust kätte käega.)

T a t a. Tüdruk andis, kallid kohtusaks!

M a r p a. Jah, jah, tüdruk — tüdruk ise andis.

M a r t. Kas ma ei ütelnud, et siin peres teenijad
ka jumalakartmata inimesed on?

A n d r e s. Siis Mari oli hoopis kätte-andja!
Waata, kus mul uss, keda mina neli aastat oma majas
pidasin! Mari! Mari ae! Siia tule, filmapilk! Sina
ülekäte läinud warganägu ja mustlaste pooletera-mees.
(Mari tuleb, Kuusemägi hakkab protokolli tegema.)

M a r i. Mis on, peremees? (Seenehes.) Mustlased,
häbemata petised ja wargad!

A n d r e s. Wõi weel mis on — hääbemata warganägu!

M a r i. Mifs ja mind wargaks sõimad, peremees?

K u u s e m. Mis su nimi on?

M a r i. Kallis kohtusaks, mis Teie seda nõuate?

K u u s e m. Wasta, mis ma küsin! Mis su nimi ja kui wana sa oled?

M a r i. Minu nimi on Mari Kass, 27. aastat wana.

K u u s e m. Kas sina andsid riided nende mustlaste kätte, kui nad wiimati siin käiswad?

M a r i (iseeneses.) Taewafene, mis ma nüüd pean wastama! (Kuusemäele.) Nad petsiwad mind. . .

K u u s e m. Siis sina, Mari Kass, tunnistad enast süüaluseks, et andsid peremehe raha, 140 rubla, peretütre Madli ja julase Willem Jalaka riided, siidirätiku ja fuldsõrmuse mustlastele?

T r u u t a (Marile tasa). Ütle jah, wõta süü oma pääle, ma maksan sulle, — wastan sinu eest!

M a r i. Mis? Mina? Ei mina ei ole seda teinud!

A n d r e s. Wait! Suu pea! Kas weel salgama hakkad?

T r u u t a. (Küünarnukiga Marile külge lüües.) Arge färfige ta pääle, ta kardab ja wäriseb kohe.

A n d r e s. Nüüd seisad sa tüdrukuga warganäo eest! Mina enam ei mõista —

A n n u s. Niisugune weel kardab . . . Seome ta finni ja wiime mustlastega ühes puuri!

T r u u t a (Marid mütsates.) Ütle, et andsid! (Annusele.) Seda ei tohi teha, mulle on tüdrukut alati tarwis.

K u u s e m. Sa ometi tunnistasid, et nad sind on petnud.

M a r i (astub Truutasi eemale). Mis ma sest salgan — minka andsin oma riided mustlaste kätte; nad lubasiwad kohe tagasi tuua.

K u u s e m. Mis tarwis sa nad andsid?

M a r p a. Andis jah, pai-kohtusaks, ega meie ei warastanud!

K u u s e m. Wait, ma ei räägi jinuga! — Noh, Mari, miks sa riided nende kätte andsid?

M a r i. Mul on häbi rääkida, ma ei julge . . .

M a r t. Warastada ei häbene, aga nüüd häbeneb. . .

K u u s e m. Kui sa ei tunnistata, siis lasen sind fohe fiduda.

M a r i. Häbi on, ei julge — Annus kuuleb.

K u u s e m. Sa pead! . . .

M a r i. Nad lubasivad minu riiete pääle lausuda, et Willem mind armastama hakkab.

A n n u s. Nüüd tuleb alles nali!

M a d l i. Oh seda naesterahwa fergemeelsust ja hariduse puudust!

K u u s e m. Kuida on siis peremehe raha ja teiste riietega lugu?

M a r i. Seda mina ei tea. — Perenaene jäi mustlastega tuppä ja ajas mind minema.

T r u u t a. Rasti minema! Mis sa räägid?

K u u s e m. Mine ja oota, kuni ma sind kutsun!

M a r i [minnes]. Perenaene jäi jah mustlastega tuppä. Ma ei näinudgi neid pärast enam, aga nüüd aetakse kõik süü minu pääle! [Läheb.]

A n d r e s. Taga kuradimaks nüüd lugu alles läheb!

M a r t. Ara wanni, õemees, see ei ole wana-inimese kohta ilus.

K u u s e m. Mis meie niikaua jorutame. Indus peab oma suuga tunnistama! [Kõõb Indusele lõua alla.] Tee lõuad lahti ja räägi, kust sa raha ja riided wõtsid?

I n d u s. Uu, taewas, nüüd lõi minu hambad suust ära!

M a r p a. Urge lööge waeft, ilma süüta mustlast! Perenaene — [Truuta wehib teiste warjust kätega.] perenaene!

T a t a. Mis sa weel salgad, Marpa; perenaene andis julase ja tütre riided meie kätte!

T r u u t a [iseneses]. Nüüd on wäljas! Oh sa püha taewas! [Mustlastele] Mis teie jampsite, warganäod!

M a r p a. Perenaene käskis julase ja tütre riiete fiske lausuda, et noored inimesed üks teist põlgama hakkasivad.

T a t a. Kas sa ei käskinud, perenaene?

M a r p a. Meie pidime peretütre riinetele ka seda wäge juurde panema, et ta Piibe noort peremeeft sallima hakkaks.

J n d u s. Ja waewapalgaks andis perenaene peremehe raha —

M a d l i. Ema!

A n d r e s. Truuta!

M a r t. Ode!

A n n u s. Tädi! — Kas nüüd pole furat lahti! Ilma mustlaste nõidumisetä ei ole minul ega minu wa-
randusel enam midagi wäärtust täditütrel silmas. Ma lähen, kus pagan!

M a r t. Ara nüüd tuiska, Annus, tädi nõuab ju sinu kasu!

A n n u s [riideid selga ajades.] Mis kasu? Riisuguste furadi-loomade abil muretsetakse mulle naist!

M a d l i. Mõtles ometi, ema, mis sa nüüd oled teinud? [Muttes]. Eks sa ole mind nüüd kõige maailma tella külge sidunud. Oh, ma õnnetu tütarlaps!

A n n u s. Ja mind nõndasamuti. [Väheh.]

A n d r e s. Jseennast ja mind ka.

M a r t. See tuleb kõik sellest, kui nõrk naesterahwas mehe poolt oma ettemõtetele toetust ei leia.

A n d r e s. Ara nuta, Madli, nüüd oled — ehk küll kalli hinnaga — oma südamele wabaduse ostnud.

M a d l i. Mis ma selle wabadusega enam teen? Ma olen ju oma ema poolt surmani teotatud tütarlaps. Ema ja onu! Kas nõndawiisi astutakse Teie pühaks kiidetud abielusse?

K u u s e m ä g i. Noh, perenaene, Teie tunnistate siis, et olete riided ja raha ise mustlastele andnud?

T r u u t a. Oh Jumal! Ma ei sa enam mil-
lestgi aru.

M a r p a. Mõtlege ise, kallis kohtusaks, kust meie siis teadsime, et siin peres tüdruk ja peretütar sulast, ja perenaene Piibe peremeeft tahtis?

T a t a. Nad ise rääkijavad ja tõivad riided meie kätte, et meie pidime lausuma, aga riided warastati meie käest ära.

M a r p a. Kulb-sõrmuse külge pidi Piibe Annuse igatsus tulema.

J n d u s. Ja raha anti mustlaste naestele waewa-palgaks.

T r u u t a. Waletate, saadanad! Raha ja sõrmuse olete warastanud.

K u u s e m ä g i (mõtab Juduse õlast kinni ja lükkab mustlased õue). **Marsh!** Õue kassige ja oodate, funi ma teid wallamaja piiri toimetan! (Tagasi tulles). See on siin niisugune pesu, mida wana saadan ise ka walgeks ei pese!

A n d r e s. Pagan mõtaks nüüd lugu! Waadake, Mart ja Truuta, misugust tahma teie oma ebausuga minu maja ja waele Madli pääle puistate. Nüüd alles selgub, miks mind keelati mustlasti tagaajamast. Naene kartis ju mehe elu eest . . . Madli pidi ministeriumi-fool ära rikkuma, aga mis pagan siis teid on rumalaks teinud? Nüüd on ometi Truuta furd mustlaste käest leeri-õpetust saanud!

M a r t. Ära nüüd nõnda pahanda, seda tegi ju minu oma laulatatud naene. Selle asja katsume weel hääks teha.

A n d r e s. Wist jälle mustlaste abiga.

M a d l i. Oh mina õnnetu tütarlaps! Selle häbi all ei taha ma tundigi siin majas wiibida! Mis aitab, et mulle fooli läbi hääd on soowitud, aga teist faidu mind jälle muda sisse tõugatakse? Ma tahaksin, ma len-daksin sõjawäljale, kus mind keegi ei tunne ja kuhu rahwa naeru- ega pilke hääled ei ulata!

K u u s e m. Ärge hädaldage, auustatud neiu — unustasin . . . Palwekirja wastus on minu käes. [Mõtab müstist kirja.] Siin ta on . . . Teie olete Punaseristi wa-litsuse poolt wastu mõetud, ainult pass ja wanemate lu-bakiri tuleb kaasa mõtta.

M a d l i (kirja vastu võttes]. Teie olete kallid inimesed, herra Kuusemägi! Nüüd ei pea mind enam keegi finni ja mul ei ole tarvis inimeste hirvitavaid nägusid näha, et mulle mustlaste abiga on meest õngitsetud. [Läheb.]

M a r t. Ega Teie selle väikese pahanduse pärast ometi last minema ei lasa! Paneme ta Annusele, siis on rahva naer ja kõik kadunud.

T r u u t a. Mis mina üksiinda teha võin, kui mul meest ei ole!

A n d r e s. Eks ja küsi mustlaste käest nõuu, ega nad veel kangel ei ole!

T r u u t a. Nüüd, jah nüüd said sa fondi juhu närida! Sme siis, et naene enesele mujalt abi ega nõuu otsima ei hakka?

K u u s e m ä g i. Nüüd läheb Teie tütar küll minema; ta on niisuguses olekus, et kellegi keeldu kuulda ei võta.

T r u u t a. Waata, Andres, mis sa oma pehmuse ja kooliga oled teinud!

A n d r e s. Ja sina jälle oma kangusega ja mustlastega. (Süüab). Madli! Tule siia, Madli! (Tuleb). Täna kirjutad sa Punaseristi valitsusele vastuse, et sinust minejat ei saa. Mina sunnin seda!

M a d l i. Armas isa, sa oled alati mulle häa olnud, ole seda ka veel see kord! Minu süda ei igatse kodust õnne, vaid armastustööd hädaliste aitamise juures. Sa lubad seda, ja lapse südamelik tänu on sinu osa. Ma ei tohi oma koolitajanna ja Punaseristi valitsuse filmas häbemataks jääda.

T r u u t a. Eks ole jampsimine!

K u u s e m ä g i. Kui vanemad Teid ei luba, siis võite küll wabandusekirja tagasi saata.

M a d l i. Ma ei või aga teisiti . . . Ma tahan minna, tahan siinsest rahwa-ringkonnast välja saada! Ma palun teid kõiki: Arge pidage mind siin finni, ma ei jõua seda teotust kannatada!

M a r t. Luba, et wana onu ja sinu risti-isa sulle ka mõne mõistliku sõna ütleb. Mõttele, mis ütleb isa ja

e ma süda, kui nad teavad, et sina, nende ainuke laps, nõnda kaugel oled, ja päälegi sõjaväljal; nad nutavad filmad pääst ära.

M a d l i. Mis ütleb aga kõikide nende wane-
mate süda, kelle pojad sääl kaugel oma elu ja werega meie
koduse ja riigi rahu eest peawad waenlase wastu seisma?
Kas neid kõiki ei ole wanemad kodust filmawee ja
palwetega minema saatnud, kas ei kannata nad sääl ära
rääkimata waewa, ja kas meie kohus ei ole neid aidata?

T r u u t a. Jää koju . . . meie ei sunni sind kohe
mehele minema, ja selle wäifese pahanduse musilastega
waigistab urädniku-isand nõnda ära, et keegi ei tea.

M a r t. Ega pulmadega kiiret ei ole — Annus
wõib ju oodata.

K u u s e m. Parema on ikka kodune soe pesa, kui—

M a d l i. Tõsi küll . . . Teie tahate mulle ja ise-
nesele sooja pesa soowitada, aga kas jeda olete mõtel-
nud, kus waeste sõjameeste soe ase ja kodune õnn on?
Maa- ja mere lahingites, külma ja waenlasega wiimse
weretilgani wõideldes, peawad nad meie wara ja isamaad
kaitsema, ja meie ei taha sõrmegi nende hääks liigutada.

A n d r e s. Mis nüüd üfsik tütarlaps niisuguses
asjas aidata võib, ja miks sa peaksid niisuguste asjadega
oma pääd murdma?

M a d l i. Üfsikutest saab wiimaks suur hull ja
neid on küll, kes oma nõrka jõudu isamaa kasuks ohwer-
dowad. Meie teelastime ka oma koolitajannat, aga ta
ütles: „Miks Teie mind teelate? Kas ei lame meie
oma kasu- ja usumendi haawatult ja haiguste käes maas...
tõttame neile appi! See fergitab nende piina, kui õelik
käsi nende haawu seob, ehk kui nad wiimisel surmatunnil
ema-keeles oma rawitsejate juust weel mõne troostisõna
kuulewad.“

T r u u t a. Nüüd tahab meid wanu inimesi üfsi
jätta . . . Oh Jumal küll! . . .

M a r t. Seda teewad kõik jumalakartmata koo-
lid ja õpetus.

Kuusmägi. Tubli, neiu Org, tubli! Niisugused sõnad teevad ka minu südame soojaks.

Madli. Koolitajanna sõnad mõjusivad ka minu südame pääle ja ma usun, isa, et nad ka sinu südant külmaks ei jäta. Ma palun sinu käest mineku luba —

Undres (iseeneses). Ei oska enam keelata, ei käskida.

Madli. Ma tahan tagasi tulles kõigis asjus end teie tahtmise alla alandada.

Truuta. Sina loodad veel seda maad oma filmaga näha saada!

Madli. Kui Jumal tahab! [Seena ja Liisa tulevad. Kuusmägi teeb protokolli.]

Ueljas etendus.

Endised, Seena ja Liisa.

Truuta. Väga häa, et kooliõed find vaatama tulivad. Ratsuge, ehk suudate teiegi teda sõjaväljale minemise mõttest tagasi pidada!

Seena. Siis sul ongi ikka tõsine nõuu koolitajannaga ühes ära sõjaväljale sõita?

Truuta. See pagana wanatüdruk on ta meele segaja!

Mart. Uuema aja kooli wili, kooli wili, — muud midagi!

Liisa. Jäta, armas kooliõde, see nõuu hoopis järele!

Seena. Küll mina oleksin ka tulnud, aga olen alles veel noor, ja wanemad ei luba.

Truuta. Waata nüüd, — kõik teised lapsed tulewad oma wanemate sõna, aga sina —

Madli. Mina lähen, armsad kooliõed, sellest ei suuda mind ükski wägi enam tagasi hoida, aga ma palun, et ka teie oma käsi mitte rüpes ei pea.

Pii ja. Mis meie sinna aidata võime?

Madli. Korjake priitahlikka andeid naesterahwaste käest, õmmelge pesu, kuduge sukke ja saatke asjad haawatute hääks Punaeristi walitsuse kätte. Siis on wõitu ja edespidist tulu loota, kui iga õige riigialam omakohaselt kaasa aitab.

Leena. Seda katsume teha, ehk leiame heldeid kasa ja kaastundlikka südameid.

Madli. Kui palju riidepakkisid wedeleb ja kopeatab neidude weimewakkades, kuna neidude filmaweega saadetud peigmehed sõjawäljal iga lapikese järele igatseswad. Seda hüüdsi iga õe ja wenna kõrwadesse, et igakuks kaasa aitaks. Kas mäletate, mis meie koolitajanna wiimati ütles: „Kui keegi muud ei suuda teha, siis saatku ükski õhamine meie wägebe wõidu, haawatute ja surijate eest, kes meie kaitsemiseks hinge heidawad, taewa poole. Jumal annab wõidu ja tema abiga murrawad meie waprast sõjamehed waenlase wäehulga maha?

Leena. Armas kooliõde, küll tuleksin mina sinuga ka ühes!

Kuusjägi. Ma soowin Teile, neiu Org, minemiseks õnne! — Jga riik, mille pinnal niisugused tütreb kasvawad, on alati waenlase wõitja.

Leena. Miks ma ei wõi sinuga ühes tulla!

Kuusjägi. Ma pean ka omad mustad linnusejed wallamaja puuri toimetama; neil on ju õues igam.

Madli. Mina lähen ka wallamajasse tunnistust paluma.

Andress. Mina tulen kaasa. (Sseeneses.) Mis jee nüüd on, et ma teda feelata ei suuda!?

Mart. Mis minagi siin enam teen! [Sakkawad minema.]

Truuta. Oh Jumal . . . Ratsuge weel tema meelt pöörata! Onu, aita — wanamees, feela — ja Teie, kooliõed, paluge, et ta koju jääks.

Pii ja. Tema ju meie feeldu ei kuule.

Andress. Seda tegid sina, wanamoor, kõik oma Annuse ja mustlastega.

Mart [iseeneses.] Kooli wili, kooli wili, — muud mitte midagi.

Trunta. Laitke Teiegi, kallis uradniku-isand, Madlile sõjawäljale minekut! Teie olete ise soldat olnud ja tunnete sõjamehe-elu wiletsust.

Madli. Armas ema, ära tee minu lahkumise-tundi kibedaks, mis, võib olla, juba homme tuleb. Ma ei jää siia — ei jää siia, kus ma sinu läbi igale ühele ainult pilke-märgilauaks oleksin, aga sääal ootab mind tõsine töö. Urge uskuge, et mul südame asemel kiwirinnus on. Ka mina tunnen lahkumisevalu, aga ma loodan kõike, teiste ihuvalu arstides ja hädalisi aidates, ära unustada võima.

Leena. Kas siis nii ruttu juba ära sõidad?

Madli. Juba homme . . . Jumalaga, kooliõed! Ei tea, kas üksteist enam iialgi näha saame! [Kaisutab neid.] Olge wirgad ja äratage ka teisi tuimuse-uneist! Nüüd on aeg kus ka nõrga naesterahwa abi isamaale ja riigile tarwis läheb. [Lähewad ühe poole.]

Liisa. Ela õnnelikult ja tule warsti tagasi!

Leena. Hääb reisi sulle Kaugesse Idasse. Ela õnnelikult!

Madli. Annaks Jumal! [Lähewad, pääle Trunta, wälja].

Trunta [istub pingi pääle]. Oh ma õnnetu ema ja need äraneeatud mustlased! Mis ma hakkasin teda wenna nõuu järele wägise Annusele sundima! . . .

(Gesriie langeb)

Kolmas waatus.

Punaseristi haigemajas Port-Arturis. Gesriide tagant on unistamise sarnast kisa kuulda. Riie tõuseb üles, lõikamiselaia pääl lamab madrus Madis Rood, kelle õla welsker Anton Mägi ja halastaja õde Anna seowad, kâsi on õlast ära lõigatud. Üks haige on seinä ääres ja kaks haawatut istuwad seinä wastu toetades pingi pääl. Tohter Andropow peseb kâsi ja nuga.

Esimene etendus.

Andropow, Mägi, Anna ja Madis.

Mägi. Õde Anna, tooge puhtaid haawasidemeid rohkem siia!

Anna. Mähkmete tagawara on siin warsti otsas.

Mägi. Baha . . . saatke kedagi teisest jaoslonast neid tooma.

Anna. Teaksiwad emad, õed ja kannatajate kallisesed kodumaal, mis siin iga lapikene maksab, küll nad siis meie kasuks enam ohwerdaksiwad!

Mägi, Sõnadega ei saa seda selgeks teha.

Madis [nagu ärgates]. Kallid 'aitajad — laske mind surra! Süda närtsub, rinnahaawad põlewad, — ilm läheb pimedaks. . . .

A n n a. Olge wagusi, wend Madis, Teile on rahu nüüd tarwis. Wõtte tilgakene weini karastuseks! (Annab).

M a d i s. Jaapanlased!... Pilufilmad tulewad... Suuretükkide juurde!... Hurraa!

A n d r o p o w. Mis ta räägib?

M ä g i. Ei midagi, kõrge = auuline, — jonib. (Esite kuulduke ütsituid suurtükkide paukustid, siis wahetpidamata mürinat.)

A n d r o p o w. Jumal kaitse! Waenlane on jälle linna all.

M ä g i. Meil tuleb tööd, kõrge-auuline.

A n n a. Warsti hakkawad haawatud tulema. Oh Jumal, lahing läheb fõrd korralt ägedamaks.

A n d r o p o w. Seadke aga kõik haigete wastuwõtmiseks forda.

M ä g i. Kuulen, kõrge-auuline. . . .

M a d i s [püüab sõdujate käest ülestõusta], Mis see on? waenlased on jälle pombarderimas — wastu neile!

A n n a. Olge wagusi! — haawad wõiwad lahti minna.

M a d i s. Ei, ma olen wandunud — Reiser on kaskinud wõidelda. . . . Ma lähen. . .

M ä g i. Jääge rahule, Teil puudub ju wõitlemiseks parem käsi.

M a d i s. Siis wõitlen pahemaga. . . .

A n d r o p o w (haawatutele). Mis teil kaebamist on, minu lapsed?

E si m e n e h a a w a t u. Käsi on katki, kõrge-auuline.

T e i n e h a a w a t u. Kuulid on kehās, kõrge-auuline.

A n d r o p o w. Ode Anna, kutsuge haigekandjad ja toimetage madrus laua päält ära. [Anna läheb, Madli tuleb].

Teine etendus.

Endised ja Madli.

M a d l i. Haigete raamid ja haawatud tulewad ; mind saadeti teisest jaoskonnast siia teile appi. (Willem ajab ennast järsku seina ääres woodis istukile, waatab erutatud pilguga ümber ja langeb woodisse tagasi, waitfelt Madli nime nimetades. Beriseid ja lõhkifäristatud riietega haawatuid tuleb sisse.)

M ä g i. Wäga hää, et meile abi juurde tuleb ; töö kipub siin ülejõudseks minema.

A n n a [tuleb haigetandjatega]. Madli, — kuidas oled sina siia jõudnud ! Ma olen õnnelik, et nüüd üheskoos halastustööd võime teha ! Sa jäid ju minust Harbini maha. [Randjad tõstavad Madise raami pääle]

M a d l i. Mind saadeti warsti jäält edasi ja ma olen juba mitu päewa siin haigemaja teises jaoskonnas ametis. (Willem keerab ennast rahutumalt woodis ümber.)

A n n a. Siin on tööd — kahju, et meie teine welscher nüüd haige on.

M a d i s (tõstmise ajal). Suuretükfide juurde ! Marfch ! Togu tuleb . . . laewad . . . sihtige . . . andke tuld ! (Randjad panewad ta raamiga seina äärde Willemi kõrwale).

P ö r a n d a l I a m a w h a a w a t u. Süda lõhe . . . Wett . . . Jumal kaitse isamaad ja Keisrit ! Jumalaga, seltsimehed ! Jumalaga, wanemad ! Ma juren . . . (Sureb).

A n d r o p o w. Jootke, lapsed, haawatuid weini ja weega ! (Anna ja Madli joodawad haawatuid).

W i l l e m (oma woodist). Ma katsun Teile ka appi tulla.

M a d l i (Anna juurde karates). Oh Jumal ! Ode Anna — ütelge, kes rääkis ? Kelle hää! see oli ?

A n n a. Ära kohku, see oli meie haige welscher, kes rääkis.

M ä g i. Urge tulge wälja, Teie peate veel woadis olema! (Anna ja Madli joodawad edasi).

H ä ä l e d h a i g e t e s e a s t. Mitüma! õefesed; Tānan wāga, tuifene! Mitüma — aitüma! (Paremalt poolt uksest tulewad hiinlased, raskesti haawatuid raamidega sisse kandes).

A n d r o p o w (hiinlastele), Edasi, teisi tuppä haigetega, siin jääb ruum kitsaks! (Mäele). Laske lõikamiselaud ja kraam teise tuppä tuua!

M ä g i. Kuulen, kõrge-aunline. (Hiinlased lähewad raamidega üle näitelawa pahemast uksest ära. Tohter läheb järele).

M ä g i. Õde Anna ja Madli, wõtke tarmilised asjad kaasa ja teie, haigekandjad, tooge lõikamiselaud edasi. Siis tooge raamistik siia, sest see tuba jääb haigete jaoks. (Haawatutele.) Tulge nüüd kõik minu järele! (Lähewad pahemale poole. Hiinlased tulewad tühja raamiga paremalt poolt uksest, korjavad surnu põrandalt raami pääle ja lähewad tulnud teed uksest wälja. Madli ja Mägi tulewad tagasi. Haigeid tunakse sisse.)

M ä g i (rohupudelit wõttes). Teie, õde Madli, jääte nüüd siia haigeid rawitsema. Iseäralist hoolt pidage welskeri eest, et ta warsti toibuks.

M a d l i. Mul on üks kõik, kes minu abi tarwitab.

Ü k s h a i g e. Wett, tuifene! (Madli jookseb jootma.)

T e i n e h a i g e. Pää walutab hirmsasti, õefene! (Madli jookseb pääalust kohendama.)

M a d i s. Pomm . . . kuul . . . Kus seltsimehed? kadunud . . . Tõmmake . . . saatke üks kõrwiis waenlastele kõri alla! . . .

M a d l i. Mis wiga on, Madis?

M a d i s. Pilusilmalised sunnikud kipuwad kallale!

M a d l i. Jääge rahule! — (Waatab Willemit, kes rahutult istukile tõuseb.) Jumal! Kas näen ma õieti? Willem — herra Jalakas — kas on see tõsi! Teie . . .

W i l l e m. Waigistage eunast, neiu Org!

M a d l i. Tõesti, Teie olete Willem! Ma kuulsin wähe aja eest Teie häält, see käis minuist läbi, aga ma arwasin end eksima.

W i l l e m. Jah, neiu Org, niisugusel kummal tunnil leiate oma sulase siin kangel maal, Kui magus on mul nüüd surra, selles teadmises, et ma Teid olen leidnud!

M a d l i. Willem — herra Jalakas. — Teie ei tohi surra! Teie ei olnud sulane; sulase tiivad ei lenda nõnda kaugele. Ma tahan Teid rawitseda, kuni termeks saate! — Kas olete haawatud?

W i l l e m. Ei, soojas tõbes. — Nimetage mind ikka minu sulasepõlwe nimega Willemiks, — mul on armas, oma nime nõnda Teie suust kuulda.

Ü t s h a i g e. Wett, õfene, tuifene . . . wett! (Madli jookseb jootma; suurtükimüürin waikib.)

M a d i s. Mis see on? — sõjapillid ei mängi enam!

M a d l i. Olge rõõmus, waenlane on tagasi löödud.

M a d i s. Siis taga ajama . . . Terwe mees magab maas . . . tuld neile! (Tahab istukile tõusta). Et suunda . . . (Langeb tagasi).

M a d l i. Olge rahul, Madis, küll seltsimehed neid taga ajawad. Willemi juurde. ütlege, kuidas saite Teie siia?

W i l l e m. Ma tulin warsti pärast Teid kodumaalt ära ja jõudsin Punaseristi saatkonnaga Mußdenisse, aga et Teid säält ei leidnad, siis tulin siia Port Arturisse.

M a d l i. Ja nüüd juba welsker?

W i l l e m. Ma olen sellekohast teadust omal ajal õppinud.

M a d l i. Kas ma tuhat korda ei tõendanud, et Teie mitte sulane ei ole.

W i l l e m. Ma tahtsin Teile wiimsel korral kõik tunnistada, aga teate küll, kuidas meie lahkusime. Ma jätsin oma wäikese mõisa, kelle ainus pärija ma olen, oma isa hooleks ja tulin Teile sulaseks, et Teid tundma õppida. Teie olete minu südame mõitnud. Nüüd tahtsin Teid wõi ilma äärest üles otsida ja Teile abiiks olla, aga saatust on nõnda asja pööranud, et Teie minu aita- jaks olete saanud.

M a d l i. Siis minu pärast andsite ennast niisuguse oleku siisse!

Wille m. Ürge küsige seda, neiu Madli — kui Teid nõnda nimetada tohin. Teie läbi äratatud, tundsin ma ära, et iga riigialama kohus niisugusel korral on isamaad aidata. Ma ei oleks julgenud, ma ei oleks wäärt olnud, Teie südant ütsford enesele nõuda, mida ma nii wäga igatsen, kui ma raskustest, mis Teie enese pääle wõisite, mitte osa ei oleks wõtnud.

Ma d l i. Jätame seda, — Teie olete niisuguste juttude jaoks alles nõrk.

Wille m (lää südame pääle pannes). Ma ei wõi, ei suuda, Teieta elada, — ehk laske mind siin, teiste isamaa eest wõitlejate keskel surra. — Ma armastan Teid kuumalt — hellalt

Ma d l i. Weel kord ütlen : Teie ei tohi surra, Willem ! Teie jääte minu õnneks elama !

Wille m. Kas on see tõsi, neiu Madli, mis ma praegu kuulen ?

Ma d l i. Saage terweks ja olge minu oma ! . . . Et Teid unustada, ajasgi omajagu mind sõjawäljale, aga Teie nägu seisis mu filma ees, Teie hää mu kõrwas ja Teie kaju mu südames. Saage terweks ! (Wõtab istuja Willemi kaela ümbert kinni. Suurtükid hakkawad jälle mürisema.)

Ma d i s. Hei, seltsimehed, tõuske üles ! Sõjamuusika mängib, suurtükid laulawad oma raudsete suudega... (Madli läheb teda waigistama. Tulekahju-paunad ja kellad kuulduwad suurtüki-mürina seas. Anna tuleb.)

Kolmas etendus.

Endised ja Anna.

Anna (kohkunnult sisse tulles). Tinn põleb ! Waenlase pomm on Massimowi maja põlema süüdanud !

Ma d l i. Selle, kus laewa-koorijuhataja abikaasa Marie elab ?

U n n a. Selle jah . . . Mägi saadeti sinna häda-
listele abi andma ja mina — . . .

M a d i i. Jääge siia minu asemele, mina lähen..
Wäene sõbranna, ja see väeti mõne-päevane laps! Teised
naesterahwad läksivad linnast välja, aga tema pidi siia
jääma!

W i l l e m. Ärge minge, neiu Madli, Teil võib
õnnetus juhtuda!

M a d i i. Ma pean oma õnnetuse sõbrannale
appi töttama. Ma olen õnnelik, mu elul on nüüd väärtust.
Ka teiste õnn ja elu on mulle kallis, Jääge rahule! (Säheb).

M a d i s. Midafe, öde, minu rinnahaam on lahti
läinud! Ma suren . . . süda närtsub! . . .

W i l l e m. Öde Anna, tooge watti ja mähkmeid,
ma katsun Teid sidumises aidata. (Anna toob asjad, Wil-
lem aitab oma woodist Madisse haawa siduda.) Nüüd on asi
jälle korras, ma ei juuda kauem üleval olla, ega aidata.
(Säheb jälle woodisse).

Ü k s h a i g e. Jänu . . . wett . . . (Anna läheb jootma.)

M a d i s. Öde Anna, ärge minge kaugele, minu
lahkumisetund ligineb!

U n n a. Olge wagu! Madis, Teie haaw nõuab rahu.

M a d i s. Kallis öde, ma pean surema! Mul on
nii imeline tundmas, — Kõik läheb mu silma ees selgeks
— ilusaks — päike — pilwed punetawad — öö ligineb.

U n n a. Teie ei sure . . . seda teeb haawapalamis.

M a d i s. Ärge effitage mind, kallis öde! Ma
— tunnen . . . veel mõned filmapilgud, ja minu noor
elu on kustunud, Ema, kallis ema, kus sa küll praegu
oleb, kus sa sel filmapilgul wiibid! Tunneb sinu süda
oma poja hingewõitlemist! Wara . . . wara — ei
taha surra! Wett! kallis öde, wett!

U n n a (weini pakkudes). Kosutage ennast weiniga.

M a d i s. Wett, öde . . . ma tahan selge meelega
surra. [Anna joodab Madist ja läheb Willemi pääalust kohendama].

W i l l e m. Midafe waest Madist, ta sureb.

M a d i s. Teie olete halastaja öde, näidake halas-
tust ühele õnnetumale surejale. Täitke minu wiimist soowi!

Anna. Ma tahan kõike teha.

Madis. Kirjutage minu waesele emale Põltsamaale, et ma veel surres temale termisid soowin. Argu ta minu pärast kurvastagu, ma olen Reisri ja isamaa eest mõideldes langenud ja suren õige sõjamehe auusat surma.

Anna. Urge rääkige nõnda palju, ma tahan häämeelega Teie soowi täita.

Madis. Nega on vähe . . . Kirjutage emale, et ta mu armsamale Annakesele ütleb, et ma talle surmani olen truult jäänud, nagu meie lahkudes wandusime. Jumalaga, ema — Anna — ma olin sulle truu! Ma armastasin sind kuumalt — palawalt — minu kaitse-ingel. — Sinule hoidsin ma oma ihu ja hinge puhtuse. Jumalaga, Reiser, isamaa! Jumal aita sõidida Reisri — isamaa eest! Wõta — enese juurde — langenud — sõja — meest! . . . (Sureb, Anna langeb woodi ette palwetama. Siinlased tulewad kanderamidel tulest pääsnud haawatutega ja lähewad pahemast uksest ära. Nende järele tuleb Madli kõrbenud riiete ja poolpõlenud pääratituga, ja kannab wäikest lapselugu süles.)

Heljas etendus.

Madli ja endised.

Anna. Mis on juhtunud? Mida sa süles kannad?

Madli. Õnnetus on minu sõbrannat tabanud.

Wäeti, õnnetu laps! . . .

Anna. Kus Marie ise on?

Madli. Surnud . . . teda ei wõinud enam päästa.

Ma tungisin põlewasse majassee ja tõin lapse wälja.

Anna. Õnnetu naene ja see wäeti laps! Kus ta isa praegu peats wiibima?

Madli. Kes seda nüüdses möllus teab.

Anna. Ka meie wahwa madrus, Madis, läks siin igawese rahu paika.

M a d l i. Hingagu ta rahuga!

W i l l e m (tasa oma woodist). Ma kartsin Teie elu eest, neiu Madli, ma olen nüüd õnnelik! (Waljumalt). Püüdke selle wäetima eest hoolt kanda; kui ma termeks saan, siis — (Mägi tuleb fiske).

Wiies etendus.

M ä g i j a e n d i s e d.

M ä g i. Walmistage, õed, ärasõidu wastu, waenlane on seljatagast maale tulemas. Linn piiratakse warsti maapoolt ümber. Meie peame siit kergemate haigetega wälja sõitma. Pääri tunni pärast sõidab rong Punase-risti lipu all siit minema.

U n n a. Paneme koha oma kraami kofku, et õigel ajal minema saame.

W i l l e m. Kas mõned peawad siis siia jääma?

M ä g i. Raskevad haiged ja Teie, armas Willem, jääte siia. Tohter loodab peatselt Teie termeks saamist, siis on Teie abi siia tarmis.

M a d l i. Ka mina jään siia.

U n n a. Mis sa ometi räägid, Madli?

M ä g i. Mina olen asja nõnda toimetanud, et Teie mõlemad wõite ära tulla. Tehke ruttu!

W i l l e m. Minge, õde Madli, minge ühes; kes teab, mis õnnetus Teid siin tabab. (Tasa.) Urge ohwerdage ennast minu eest! . . . Ma kardan . . .

M a d l i. Mina jään oma ütelse juurde. Kas minu elu siis peaks kõige kallim olema? Ka need on inimesed, kes siia peawad jääma.

U n n a. Tule ühes, minu kallim seltsiline, mul on raske sinu lähidusest lahkuda. Siin ootab õnnetus . . .

W i l l e m. Urge wiivitage, — iga filmapiilk on nüüd kallis.

M ä g i. Tehke mulle seda rõõmu ja tulge ühes.

A n n a. Kuida sa võid ometi omast sõbrannast lahkuda? Mis tasu saad sa siiajäamise eest?

M a d l i. Vastke see minu teada jääda . . .

M ä g i. Ürge kufutage ennast meelega häda sisse.

W i l l e m. Mõtelge veel enne järele . . . mõtelge oma vanemate päale, kes Teid nii väga kodu ootavad.

M a d l i. Mind ei või ükski vägi wabatahtlikult siit minema sundida.

A n n a. Öde, sõbranna, Madli — ma ei saa sinust aru. Kas sa lapse pärast siia jääd?

M a d l i. Kallis Anna, ei ole võimalik aru saada. Lase mind ükfinda seda põhjust teada. (Siinlased tulewad ja panewad surnud Madise raami pääle.)

A n d r o p o w [ilmub ukse pääle.] Ruttu, lapsed, ruttu! Kõng hakkab warsti ära sõitma. [Ääheb]

M a d l i. Minge! Jumalaga, Anna!

A n n a. [Langeb Madli kaela.] Kallis öde!

M ä g i. Mõtelge veel wiimsel filmapilgul järele ja tulge!

M a d l i. Minge! Önn olgu Teiega! Ürge püüdke mind siit wälja meelitada, kus mul kõige parem on. [Siinlased lähewad surnud Madisega paremale, Mägi ja Anna pahemale poole ja Madli astub Willemi woodi juurde, kus Willem teda wäljasirutatud kätega vastu wõtab.]

A n d r o w [ilmub]. Uus käsk . . . Walmistage! Kõik peame siit ära minema . . .

(Gesriie langeb.)

Meljas waatus.

 Waatepait Siisupere ufse ees. Pahemat kätt paistab rohugaed, milleäärde pärastpoole küla naesed, lapsed ja mõned mehed koguvad.

Esimene etendus.

Truuta ja Mari.

Truuta. Pühi nüüd, Mari, ufse-efine ilusasti puhtaks ja waata, et toas kõik asjad forras on! Pere-meess ja Madli on iga filmapiilk linnast oodata.

Madli (pühtides.) Teen seda küll, aga wiist wiimist forda fiin majas!

Truuta. Mifs nõnda? Kas tahad meilt hoopis ära minna? Kuus aastat oled juba teeninud, ja nüüd—

Mari. Ma arwan, et meie Madliga läbi ei saa. Ta wiikab mind endise pahanduse pärast.

Truuta. Eks see ikka üks tükk sinu kaebamisest tulnud, et ta ära halastaja-deks läks.

Mari. Mina rääkisin õigust. Teie ju ise ka nägite, et nad sõbrad olivad. — Kas tead, perenaene, Willem on meie Madliga üheskoos sõjamäljale läinud.

Truuta. Kuist fina seda tead? Kes seda sulle nina pääle kirjutas?

Mari. Ega teie keegi minu jultu ei usu, aga küllap kuulete. Külapoisiid räägiwad; küllap nemad kõik järele uurivad.

Truuta. Jäta Madli kohta niisugused jutud rääkimata. Ara karda tema tulemist asjata. Selle kahe aasta jooksul on tema kõik pahameele sinu wastu unusta-

nud. Ja rahwa naer, mustlaste pärast, on mõlemate üle waifinnud.

Mari. Jme, et sinagi, perenaene, targem ei olnud ja ennast niisamuti mustlastel pettalasfšid, nagu minagi.

Truuta. Mine siis tea ära . . . Lapsest saadit kuulsin ikka, et mustlased targad on ja imetegufšid oskavad teha, aga peremehel on õigus . . . petifšed ja felmid, muud midagi.

Mari. Jah, minult wõtfšivad nad riided, ja wiimase lootuse! Kes mind nüüd enam tahab!

Truuta. Madlil oli õigus, rahwanaeru eest põgeneda. Küll olivad efimesed kuud ja aastad igawad, kui ta ära läks. Süda lõhtes sees, kui ta mulle kirjutas, et ta haige olnud, aga nüüd on ometi tund oodata, kus teda jälle priškelt ja terwelt näen. [Seena, Liisa ja Kuusem. tulewad paffide ja kornidega fšisse.]

Teine etendus.

Endifšed, Seena, Liisa ja Kuusemägi.

Truuta. Noh, mis teie fšia kannate? Mari, mine tuppa!

Kuusem. Teie ehk lubate, Šifu perenaene, et meie ka halastajat õde tuleme wastu wõtma. [Mari läheb.]

Truuta. Kuft teie fšis teate, et ta täna koju tuleb?

Kuusem. Mis afš fee on, mida politfšei-ametnik ei tea.

Seena. Mina fšain ta kääft linnafš kirjja, et ta täna õhtul koju tulleb.

Truuta. Peremees fšõitizgi talle juba linna wastu.

Liisa. Meie tahame oma kooliõde pidulikult wastu wõtta, teie maja ufšed lilledega ära ehtida ja tema auufš mõned laternad põlema panna.

Truuta. Mis teie ilmaaegu fulutate . . .

Liisa. Madli on fšeda ära teeninud.

Seena. Urge keelake meile fšeda, kallifš Madli ema!

K u u s e m ä g i. Jgal pool, kus sõjamehed tagasi tulewad, mõetakse neid, kui kangelasi suure auu ja iluga vastu ja Teie tütar ei ole mitte vähem kangelane, kui teised. Tema abi oli jäänud nõndasamuti tarwiline, kui teiste jõud.

Leena. Mis ta kõig kannatanud, mis näha ja tunda saanud, on kohutav lugeda, nagu ta mulle igas kirjast jutustas.

Truuta. Meile ei tohtinud ta oma waemast sõnakestgi kaebada.

K u u s e m ä g i. Ja kas meie ei peaks oskama temale kõige selle eest rõõmu walmistada, ega oma tänu avaldada. Teie lubate, et ma selle kasti siia üles naelutan.

Liisa. Meie jälle paneme lilled ja wannikud ukse ja aknate ümber. [Inimesi kogub rohuaia äärde, kes isekestis sõjastawad ja näpuga ehtijate pääle näitawad, Piibe Annus ilmub ka nende sekkaj].

Truuta Tehke minu pärast, mis tahate . . . noorte inimeste asi . . .

K u u s e m ä g i [kasti üles seades]. Ei ulata hästi...

Truuta. Wõtke see pink siit jalgade alla. [Annab pingi].

K u u s e m ä g i. Olge nõnda hääd ja andke küünlapakk maast minu kätte, [Truuta annab küünlad, Kuusemägi seab nad kasti, Leena ja Liisa panewad wannikuid ja lilleid ukse külge].

Truuta. Küll on ilusad wannikud ja lilled! [Waatab Kuusemäe poole, kust tule-kiri: „Tere tulemast Raugelt Jdast, halastaja õde!“ talle silma puutub.] Oh sa taewafene, küll see on ilus! (Rahwa seas loetakse sõjinal weerides tulekirja.)

Liisa. Jah, on ilus, küll ta selle üle rõõmustab!

Truuta. Ma ei ole elades niisugust asja näinud. [Seeb kirja.] Küll ta selle üle rõõmustab! Mul omalgi kipub nutt pääle. Mis nüüdsel ajal noored inimesed kõik ära ei tee!

K u u s e m. [Paternaid taskede külge sidudes.] Mis ilus see on? Teie tütar on auuga ära teeninud, et teda muusika, laulukoor ja terwe wallarahwas peaks vastu võtma. [Mart tuleb järele.]

Kolmas etendus

Endised ja Mart.

Mart. Tere õhtust! Näe, mis aga siin kõik ära tehtakse!

Truuta. Just nagu nooripaari oodatakse laulatusest koju tulema.

Mart (kirja lugedes.) Ei ole enne jälle niisugust asja näinud! Ürge aga maja põlema pange!

Kuussem. Ürge kartke, Soodla peremees, meie ei ole lapsed.

Annus (rahva seas.) Nüüd on ometi Madli jäädavalt halastaja-õeks ristitud; tulega on see nimi talle otsaette kirjutatud!

Kuussem. Ometi ei ole see kellegi teotuse, vaid auunimi, Piibe peremees.

Liisa. Ei tea, mis ajaks nad koju jõuavad? Kui aga meie küünlad enne otša lõpewad.

Kuussem. Mul on küünla-tagawara küll.

Truuta. Dotan teisi iga filmapilk, aga ei tule, — ei tule.

Mart. Tulin küll ikka Madlit vaatama, aga ega ta mind wist enam ei taha tundagi.

Truuta. Miks sa, wend, nüüd sedawiisi räägid? Küllap waewad ja wiletsused on temast hoopis teise inimese teinud. (Andres tuleb töömehe riides, kurwa näoga teiste juurde, Mari hiilub teiste selja taga.)

Neljäs etendus.

Endised ja Andres.

Andres. Riskuge maha — niisuguseid ehteid ei ole tarwis! (Jstub pingi pääle, hakkab piipu seadma.)

Truuta. Kuhu Madli jäi? [Kuussem. kõnnib eemal].

Andres. Hm — kuhu? Riskuge maha — nende aeg on möödas!

Leena. Miks meie maha kisume, Oisu isa? Kuhu Madli jäi?

Andres. Teie küsite veel. . . Riskuge kõik maha, ta ei tule —

Truuta. Mis sul wiga on? Eks sa ometi seleta! Noh, kuhu ta jäi?

Andres. Kuhu? — Linna jäi — jääb on niisuguste koht!

Liisa. Meie ehtimine ja enneaegne rõõm . . .

Leena. Laseme need tuled Madli auuks põleda ja lilled siin ukse ja aknate küljes närtstida. Meie neid küll enne maha ei võta, kui teame, miks Madli koju ei tulnud.

Andres. Auu veel niisugusele! . . .

Mart. Miks sa, õemees, selgemini ei räägi? Nüüd hakkavad wist minu sõnad tõeks minema?

Andres. Tõeks — jah, tõeks . . . Kes jääb suurem süüdlane on?

Truuta. Oh taewas! Mis see ometi tähendab? Miks sa nõnda furb oled?

Andres. Ole sina veel rõõmus . . .

Truuta. Kas ta on haige wõi!

Andres. Mine tea . . . Eks ta ole wist haige ka iffa olnud, ega muidu —

Truuta. Oh sa halastaja! Ehk on hoopis furnud?

Andres. Õnnelikud oleksime mõlemad, kui ta furnud oleks!

Truuta. Mis see ometi on, miks sa mind piinad?

Kuusjem. [ligemale astudes.] Rääkige, Siisu pere-meies, mis lugu see ometi on, miks teie tütar koju ei tulnud?

Leena. Ütelge, kallid Siisu isa!

Truuta. Kas sa nägidgi teda?

Liisa. Oh Jumal, mis see ometi peaks tähendama!

Mart. Ära nüüd wiida nõnda palju aega, Andres! Sa oled nõnda kohmetanud ja maha murtud. — Kas on mõni õnnetus juhtunud?

Andres. Ärge waevake mind! Süda ei kannata — Ei mõista . . .

Truuta. Nüüd on ju tarvis forraga otjas — nüüd ei mõista enam rääkidagi! Miks sa mind alati nõnda piinad?

Andres. Ma ei piina sind, naene, aga näen, et sul mõnes asjas ikka ka õigus oli. Ma ei taha seda teiste kuuldes mitte rääkida.

Mart. Nüüd saad alles aru, et meie seda nõudsiime, mis Jumala ja inimeste ees õige oli. — Mis tal siis on, kas ta on wigane mõi?

Kuussemägi. Wahest haawatud?

Leena. Ehk hoopis mõistuse kaotanud?

Truuta. Sa oled ise ka juba poolfurnud . . .

Ütle ometi, mis tal wiga on? Nüüd sa kardad teisi inimesi?

Andres. Mis? — laps on — vaat mis ma kardan!

Truuta. Mis laps, — mis sa jampsid?

Andres. Jampsin, et laps on, ja ei tea kust ilmast forjatud. [Gemal lööwad naesed imestades käsi kottu.]

Truuta. Taewas halasta ise meie pääle! [Kuussemägi, Leena ja Liisa waatawad küsiwalt üksteise otsa. Mari lööb käsi kottu ja kaob.]

Mart. Waatu nüüd, Andres, kas mul ei olnud õigus! Jumalakartmata Willem ja ministeriumikool . . .

Kuussemägi. Seda mina küll ei usu! Ma annan oma auusõna, et see tõsi ei ole.

Leena. Mina ei usu Madlilt seda ka! Teie olete mulle seda kirjades mõistugi teada andnud.

Liisa. Oh ja õnnetu, õnnetu fooliõde!

Annus. [iseeneses.] See on talle paras!

Truuta [ahastades.] Oh mina õnnetu ema! Minufene laps . . . Kuida mina teda kaswatafin ja olin. . . Kõik isa süü . . . See hirmus fool ja need inimesed! Kus on nüüd kõik see rahakulu ja minu tulewane lootus! Oh taewas, mu süda hüppab rinnust wälja! Kas ma sulle, wanamees, tuhat korda ei ütelnud, et sa oma lapse metsateed lased jooksta, — eks ta nüüd ole käes! Haudusite, nagu koerad, mõlemad mu pääle, kui ma mõne õige sõnakese ütlesin. Kuhu jääb nüüd Disupere rikkus ja Dru rahwa kuulsus? Üksik, foolitatud tütar — hajakstaja-õde — johitudruk — kasunaene — oh õnnetust, oh häbi! Mataks silmad! . . . Seda tegid sina, Andres, kõik oma pehmuksiga.

Andres [täsa.] Ja sina jälle oma wäljufega.

Kuusem. Urge hädaldage, Disu peremees ja pere-naene, see ei ole tõsi! Mina jeda ei uju!

Truuta. Mis sääl weel uskuda ehk armata, fui ju isa ise räägib!

Mart. Kas ma sulle, õde, ei tõendanud, et Madli, jumalafartmata, oma häbi warjamiseks ära jooksis, muidu oleks ta meie feeldu kuulda mõtnud!

Truuta. Mari teadis täna rääkida, et Willem temaga ühes sõtta läinud.

Kuusem ägi. Misugune pagana Willem see ometi on? Ühte ma tean — ega see ometi tema ei ole!

Leena. Madli ei oleks ialgi enam siia tagasi tulnud, fui temale niisugune õnnetus oleks juhtunud.

Mart. Wõi õnnetus? Ega see Jumala wits ei ole!

Truuta. Kas sa nägidgi teda, ja mis ta ise räägib?

Andres. Ma ei läinud teda waatamagi. Mu süda ei kannata.

Leena. See on walejutt.

Liisa. Waene, õnnetu Madli! Ka wanemad põlgawad teda ära . . .

Kuusem ägi. Mina arwan, et siin mõni nurjatu wigur on wälja armatud.

Leena. Peakse see ometi wale olema!

Mart. Kuida see weel mõib wale olla? Ega Andres meile nalja ei tee.

Truuta. Ja siis sina ei läinud teda waatamagi! Mis sa sääl linnas siis käisid?

Andres. Küllap ma kõik järele kuulasin.

Truuta. Peakse see wale olema, ma annaksin poole oma warandusest jantidele.

Mart (iseeneses.) Neile annab tihelkond isegi küllalt.

Liisa. Postikellad hüüawad.

Kuusem. Wist mõned aktiisi-ametnikud sõidawad.

Leena. Ei näe hästi, aga need on wist suwita-jad. [Kõik waatawad.]

Liisa. Nagu keegi naesterahwas istub postwanfrisi.

K u u s e m. Wanter läheb toa warju . . . Maes-
terahwal on nagu laps süles . . .

H ä ä l r a h w a s e a s t. Pange tähele, see on
ju Disu halastaja-õde! (Kellad waitiwad.)

T r u u t a. Oh ja taewas, tõsi, mis tõsi!

L e e n a. Seda mina ei usu . . . olgu mis tahes!...

P i i s a. Waene, waene Madli! Kuhu ja weel
kõlbab? Õnnetu fooliõde!

A n n u s. Paras, paras talle! Ei ole piff, ei lühike.

Ü k s n a e n e r a h w a s e a s t. Mis nad nüüd
hädaldawad? Ega tema esimene niisugune tüdruk ei ole;
neid on enne olnud ja jääb —

T e i n e n a e n e. Kes käskis tütart foolitada!
Mad tahtsiwad mõisnikku wäimeheks, ei andnud teist Pit-
be peremehele!

A n n u s. Eks tal nüüd ole mõisnik süles.

E s i m e n e n a e n e. Ürge loopige ühtegi kiwa
teiste laste pääle, meil omal ka lapsed kasvamas. (Madli
tuleb, laps süles).

Mees etendus.

E n d i s e d ja M a d l i.

M a d l i. Tere õhtust, armsad wanemad ja fooliõed!
(Kõik waatawad põlgades Madli pääle).

K u u s e m ä g i. Tere õhtust, ja tere tulemast kau-
gelt sõjawäljalt, halastaja-õde! (Mari tuleb ka sekka).

M a d l i. Kui ilusasti ja suure auuga teie mind,
armsad omaksed ja fooli-õed, olete wastu wõtma tulnud!
Ma tänan teid kõiki ja olen otsata õnnelik, korraks jälle
kodumaad ja omakseid nähes! Suuretüki-fuulidest künde-
mata ja werrega wäetamata on õnnelik kodumaa pind, —
ja kui armas on siin rahu ja waius. — Armas ema, miks
ja nõnda furb oled? Säh, wõta poeg wastu; alati
kaebasid ja selle üle, et sul poega ei ole. (Truuta taganeb
ja heidab käega.)

T r u u t a. Wii, wii ta mu filma alt! Mu süda
ei luba ja käed ei tõuse . . . (Rahwa hulgas on sofinat
kuulda.)

M a d l i. Mis see nüüd on, armas ema? [Pöörab isa poole.] Miks sa mulle linna vastu ei tulnud, isa? [Andres pöörab selja, Kuusemägi, Veena ja Siisa lähewad eemale.]

M a r t (iseeneses.) Oh sa murdmata ja jumalafartmata süda! Ta ei kahetse, ei palugi oma eesimist andeks.

M a d l i. Mis teil ometi on, isa ja ema! Kumbgi ei räägi minuga!

T r u u t a. Niisugusega veel rääkida! Kas see on nüüd ema palk, kaswatusewaew ja rahafulu, et maailmast forjatud lapse meile koju tood?

M a d l i. Kallis ema, ma kirjutasin teile kõik! Kui teie seda ei tahtnud, eks siis kirjutanud mulle, ma ei oleks last iialgi teie filma ette toonud.

A n d r e s. Niisugusele veel kirjutada! Minu enneaegse haua lahtikiskuja! (Veena, Siisa ja Kuusemägi räägiwad salaja üksteisele midagi ja teewad liigutusi.)

M a d l i. Armsad wanemad, kas teie süda nõnda on ära kivistanud, et ühe inimese lapsele, kelle isa Keisri ja isamaa eest on langenud, oma majas ruumi ei anna?

M a r t. Ta seab veel wanemaid noomima!

M a r i (ligemale tulles). Kas siis Willem surnud on?

M a d l i. Miskpära! Sa seda küsid, Mari?

T r u u t a (iseeneses). Oh sa taewas, siis ei olegi Willemiga!

M a r t (iseeneses). Ilmast forjatud

T r u u t a. Eks sa wõinud teda ennem waguniratta alla wisata, kui süia —

M a d l i. Andke mulle mu mõtlemata tegu andeks! Nagu ma näen, ei ole teie minu kirja wist mitte kätte saanud, kus ma kõik —

T r u u t a. Kui ka oleksimegi saanud Sina minu puusärgi-nael! . . .

M a d l i. Kuida teie ometi wõite nii halastamata südametega olla! Kui teie kõiki seda waewa ja wiletust oleksite näinud, mille hulgas mina wiibisin, siis räägiksite teisiti. Kujutage oma mõttes haigemaja, kus mitusada haawatut ja haiget sõjameest haawade ja surmawalu käes kannatawad. Mõnel on käed ja jalad otjaft äralõi-

gatud, teisel filmad, kõrwad ja nagu kuulidest purustatud; mõned jampsiwad, mõned paluwad Jumalat, ja palju on neid, kes surma-ahastuse käes wõitlewad, halastaja-õdede ja tallitajate käest ainult liigutustewaral feelefastet igatsewad. Seda kõiki nähes ei suudaks teie isata, õnnetumat last wagunirataste alla wiskama sundida.

U n d r e s. Kõik seda oled sa näinud ja wõisid siisgi oma wanemaid kurwastada.

T r u u t a. Ja nüüd tood mulle wärdja koju! —

M a d l i. Ema, mis su arus on? (Sseeneses.) Nüüd näen ma, et nad mu kirja kätte ei ole saanud ja arwawad —

M a r t. Niijugust patuwilja toodakse häbemata julgusega koju ja peetakse wanematele noomituse-jutlusi!

M a d l i. Mina ei pea seda last paremaks patuwiljaks, kui kedagi teist. Mari, tulge ligemale, ja wõtke laps wastu, mu käd on wäsinud. (Mari wõtab põlgawalt lapse.)

R u u s e m. (Seena ja Siisale.) Mul on õigus, see ei ole tema laps. Sellest tuleb wist ootamata nali.

L e e n a. Seda usun mina ka. (Madli ja wanemad lähewad eemale.)

U k s n a e n e (Mari juurde hiilades.) Mari, too laps siia poole, ma waatan.

M a r i (lähleb lapsega.) Mis wärdjast waadata?

T e i n e n. (waatab last.) Oh ja heldekene, kohe Madli oma nagu!

E j i m e n e n. Mis sa räägid? Mina küll Willemit wähe nägin, aga laps on kui tema juust maha kukkunud.

T e i n e n. (Truuta juurde tulles.) Sul on õigus, Siis perenaene, ta oleks wõinud selle kus seda ja teist wiskata; kes seda siis oleks teadnud!

M a d l i. Kui teie, nagu ma näen, seda last minu omaks peate, siis olen ma ju oma eßimise awalikuks teinud, aga tuhanded salajased süüta-hingede kõrwale-toimetamised sünniwad kõik wana-emade teadmisega ja faas-tegewusega.

U n n u s (teiste seast ligemale astudes.) Ara targuta ühtigi, Madli, — see on sulle paras! Enne hoidsid sa nina püsti, aga nüüd ei tõuka õige mees sind jalagagi enam!

M a d l i. Sinusugust meest ei tahtnud ma enne, weel vähem nüüd. Teie armatud häbist mõin ma ennast filmapiilk wabastada, aga sinule jääb häbiplekk jäädawalt külge, mis sul oma tüdrukuga ees on. Ah, sa armad, et mina ei tea? (Annus kaob teiste taha.)

L e e n a (Eiisale). See oli Annusele paras!

E i i s a. Argu miugu oma nina põletama.

T r u u t a. Mis ja weel teisi huffa mõistad? —

M a r t. Kes jeda meestele nõnda palju pahaks paneb?

M a d l i. Kes on siis meestele luba andnud, naesterahwaid eksitada ja eksiarmamiste all weel auusaks jääda? Ma imestan, et sina, onu, kui wöölmölderd nõnda räägid!

T r u u t a. Mis ja lõugad jääb, huffa läinud —

M a d l i. Armsad wanemad, kas teie siis tõesti —

M a r t. Jää hakkab sulama. — Mina lähan homme õpetaja juurde, küll see sind ükskord noomimise läbi kahetsemisega sunnib!

M a d l i. Sinna mõid ja Piibe Annuse oma tüdrukuga wiia. Teie ei lase mul ju rääkidagi —

T r u u t a. Pea snu!

A n d r e s. Wõta oma wärdjas ja kasi minu filma alt, nii et ma sinu warjugi ei näe!

M a d l i. Armas isa, luba, et ma —

A n d r e s. Wait! Mina ei taha sinu isa olla. Mõtlemata laps, kuida mina sind armastasin ja olin . . . lootsin ja kõis . . .

T r u u t a. Kuhu ta siis nüüd wastu ööd läheb?

A n d r e s. Mingu linna, — sääl on niisuguste tüdrukute koht.

M a r t i (lapsega ligemale tulles). Posti-kellad. . . Keegi faks sõidab jälle siia poole.

T r u u t a. Räägi ometi, laps, kelle jagu see wärdjas on, kas Willemi, wõi mõne teije?

K u u s e m. (Juurde tulles.) Kas teie ju aru ei saa, see ei olegi tema laps?

L e e n a. Kallis Madli, seleta ju fõrd, mis mõistatus see on! Sinu laps see ei ole.

E i i s a. Waene Madli!

M a d l i. Nad ei luba ju minul rääkida.

M a r t [Andresele.] Küll ta homme räägib. Waata nüüd, Andres, wöölmöldri amet on, nurja läinud tüduruid oma efsitajatega paari panna, aga ütle, kust ilmast ma Madli efsitaja finni wotan? [Willem tuleb juurde.]

Kuues etendus.

E n d i s e d ja **W i l l e m.**

W i l l e m. Tere õhtust, pidulised! Urge pange pahaks, Siis perewanemad, et teie arapõlatud sulane jälle-nägemise rõõmu seffa ennast segab. Ma ei wõinud teifiti. Kus wanemate ja laste südamed kauase äraolemise järele üksteist leiawad, seda on armas waadata.

A n d r e s (põlgawalt). Misjugune jälle-nägemise rõõm! (Pähe eemale.)

M a d l i. Matus oleks tuhatforda armsam olnud.

K e e g i n a e n e (teisele). Saab näha, mis Siis wana Willemile nüüd ütleb? — Jme, Willem riides nagu mõni herra!

W i l l e m (Kuusemäele). Kui ma õieti näen, siis oled sa minu endine kooliwend Kuusemägi!

K u u s e m ä g i. Ja sina jälle Pisanurme noorherra Willem Jalakas. Kes sind siia ajas? Minu kuulmise järele oled sa ka sõjas käinud. . .

T r u u t a (iseeneses). Mis see tähendab? Meie sulane ja noorherra?

K u u s e m ä g i. Siis sina oledgi see pagana-felm, kes siin majas asjad kõik segamini ajas! Mis sind, kui Pisanurme noort mõisaomanikku. ometi sulaseni alandas?

W i l l e m. Mõni on niisuguse otstarbe pärast seitse aastat teeninud, eks mina siis wõinud kaks-kolm nädalat majaforda waadata. (Rahwa seas on imestust märgata.)

K u u s e m ä g i. Pagana wigur. . . Siin räägitakse palju ühest Willemist ja mina ei teadnud, et sina see felm oledgi! (Madli tuleb ligemale.)

W i l l e m. Tere, heiu Org! Olete õnnelikult koju jõudnud? Kus wäike Arnolt on? . . . Mis siin juhtunud? . . . Kõik inimesed on siin furwanäolised!

K u u s e m. Küll ja warsti kuuled.

M a r t (iseeneses.) Küsib lapse järele, nagu õige abielumees, nagu õige isa! . . .

M a d l i. Wanemad ei taha mind sellepärast wastu wõtta, et ma Arnolbi kaasa töin.

W i l l e m. Armsad neiu Madli wanemad, kuida teie wõite oma kallimeelse tütre üle pahased olla! Ta on sõjawäljal otsata waewa näinud ja selle wäetima tuleleekidest wälja toonud. Lapse isa puhkab mere-woodes ja ema põlenud maja waremata all.

U n d r e s (juurde ruttates.) Mis see on? — Kas see siis tema laps ei olegi! Mis — kas — kuida?

T r u t a. Kas see ei olegi tema wärdjas?

W i l l e m. Mis teie räägite? Ma ei saa aru . . .

M a d l i. Waadake, Willem, mis wastuwõtmine nii tume ja külm on, — nad peawad Arnolbi minu oma lapjeks. (Kunsemägi, Leena ja Liisa tulewad ligemale.)

W i l l e m. Waata nalja, mis Teie omaksetega teete!

L e e n a (Madli juurde jookstes.) Tere tulemast, kallid sõbranna! Ka mina kahklefin juba . . .

L i i s a. Oh ja õnnelik Madli! Meie õnnelikud fooliõed! . . .

K u u s e m. Kas ma ei ütelnud, et ma Madlist feda ei usu? Ma ei petnud ennast oma arwamises . . .

T r u t a. Ma oleks õnnelikum ema maa pääl, kui minu arwamine mitte tõi ei oleks!

M a r t (iseeneses.) Ei maksa uskuda . . . Jälle mõni uus wigur.

W i l l e m. Teie tütar päästis selle lapse tulekahjust ja wõttis minu soovil kaswandikuks. Nagu teie nüüd kuulsite ja neiu Madli juba teab, ei ole ma mitte lehm sulane, waid suurekoha pidaja, siis tahan ma kõik lapse-kaswatuse kulu kanda ja ka kaswatajat ennast teie käest enesele eluseltfilisjeks paluda.

M a d l i. Siin on lapse ristimise-tunnistus ja panga-raamat, mille järele mulle 10 rubla kuus kaswatuse-raha maksetakse. (Annab Kunsemäe kätte.)

K u u s e m ä g i (kirjastid waadates.) Õnnelikud wane-mad ja õnnelik Willem! Ma mõistan sinu ja neiu Madli

jüdamejaladusi . . . Siin on ka tunnistus, et neiu Madlile Päästmise-Seltsi poolt auuraha on määratud.

A n d r e s [katsub pään]. Kas näen ma õnnelikku und, või on see kõik ilmsi! Willem, Teie annate oma siia-ilmumiseega mulle eluväärtuse, isa südametundmise ja lapse-armastuse tagasi! Madli, tule ligemale, ja anna mulle minu walju andeks! See tuli sellest, et ma find väga armastasin, ja eksi-armamise hoop tuli liig äkitselt. Ma sajatasin salaja juba koolisid ja kõik . . . Wait, ma olin õigel teel!

M a r t. Aga südamewalu on nad Sulle ifka valmistanud.

T r u u t a. Miks ja meile seda kohe ei ütelnud, et see laps sinu ei ole? Siisupere kuulsus ja auu, kellele mina oma rikkusega põhja panin, on nüüd päästetud! Tulge nüüd kõik naabrid ja tuttavad ligemale! [Rahwas tuleb.]

M a d l i. Teie ei andnud ju mulle aega rääkida. Esiti ei saanud ma asjast aru, et firi, kus ma lapse toomise üle teile seletasin, kaduma oli läinud, ja pärast, kui asja märkasin, tahtsin seni salata, kuni Willem siia jõuab, nagu meil räägitud oli.

L e e n a. Anna andeks, Madli, et ma esiti sinu wastu nõnda külm olin! Ehmatuse tegi mind nagu kohmetuks.

L i i s a. Ka mina olin ehmatuse ja kurnatuse pärast nagu segane.

W i l l e m [astub Madli kõrvale ja pöörab wanemate poole.] Teie tütre pärast tulin ma kui teenija lord Teie majasse, siis olin tema ligidal sõjawäljal. Nüüd tutwustan ennast teile, et ma Pikanurme farjamõisa ainufene pärija olen ja teie tütreaga abielusse astumiseks luba palun. Oma „ja“ sõna oleme meie teineteisele Port-Arturis ühel kõige palawamal päewal andnud.

M a d l i. Nüüd palume teie õnnistust ja luba?

A n d r e s. Tulge nüüd kõik tuppa, jällenagemise rõõmu maitsema! Minul, ja ka emal, et ole midagi teie õnne wastu ütelda.

T r u u t a. Mari, too laps siia! Ma tahan seda wäetimat, kelle elu päästmises ka minu lapse elu kaalu pääl on seisnud, nagu oma last kaswatada.

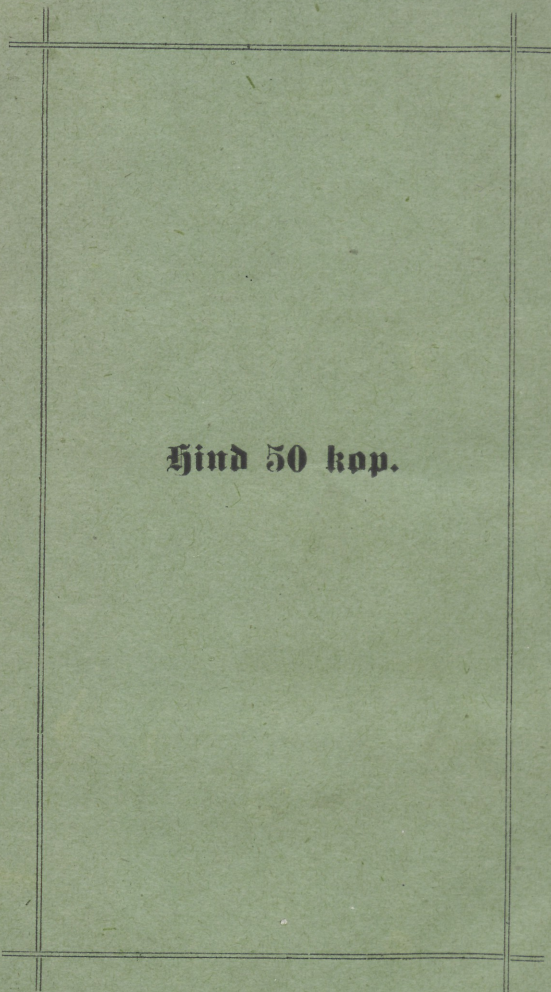
M a r t. Hääd õnne ja hääd õhtut minu poolt!
[Tahab minema hakata. Teised lähewad kõit tuppa.]

R u u s e m ä g i [õlast finni wõttes]. Ei, Soodla pere-
remees, nüüd läheme ka tuppa ja laseme enesele sõjast täht-
said lugusid jutustada. (Lähewad.)

Gezriie langeb.

E o p p.

Hind 50 kop.